

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

BAKALAŘSKÁ PRÁCE

Petra Čadová

Výchova jako základ pro bezpečný pohyb

dětí mladšího školního věku

PODĚKOVÁNÍ

Chtěla bych poděkovat doc. PaedDr. Marcele Musilové, Ph.D. za odborné vedení práce, všem respondentům za jejich ochotu a vstřícnost účastnit se průzkumu, svým přátelům a členům rodiny za jejich podporu a trpělivost, kterou mi poskytovali.

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny, literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Olomouci dne 12. 4. 2018

.....

Petra Čadová

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Petra Čadová
Katedra:	PED-SP
Vedoucí práce:	doc. PaedDr. Marcela Musilová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Výchova jako základ pro bezpečný pohyb dětí mladšího školního věku
Název v angličtině:	Education as the basis for safe movement of younger schoolchildren
Anotace práce:	Tato bakalářská práce se zabývá pohledem na výchovu k bezpečnému a samostatnému pohybu dětí, mladšího školního věku, mimo domov. V teoretické části se snažím o zmapování výchovného působení, jenž rodiče používají směrem k budoucímu osamostatňování jejich dětí a překážek, které volnému pohybu dětí mimo domov brání. Informace jsem čerpala z výzkumu organizovaného ekologickou organizací, ze statistických ročenek trestných činů a z novinové zprávy komentované nadací Naše dítě. V praktické části jsem si pak jako ukazatel osamostatňování, zvolila samostatné cestování dětí do školy a pocit nebezpečí z veřejného prostoru, tak jak jej vnímají rodiče a pedagogové.
Klíčová slova:	výchova, mladší školní věk, bezpečí, strach
Anotace v angličtině:	This bachelor thesis deals with the upbringing for the safe and independent movement of younger school age children out of the home. In the theoretical part I am trying to map out the educational activities that parents use towards the future separation of their children and obstacles that prevent the free movement of children out of home. The information I drew from research organized by the environmental organization, from the statistical yearbooks of crimes and from a news report commented on by Our Child foundation. As a marker of independence in the practical part I chose the separate traveling of children to school and the sense of danger from the public space as perceived by parents and educators.
Klíčová slova v angličtině:	education, younger school age, safety, fear
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1: Dotazník Survio Příloha č. 2: Otázky pro pedagogy
Rozsah práce:	59 s. (72 137 znaků)
Jazyk práce:	CZ

Obsah

Úvod.....	6
Teoretická část.....	8
1 Výchova	8
1.1 Rodina	9
1.2 Škola.....	10
1.3 Sebevýchova	12
2 Bezpečný pohyb dětí	14
2.1 Nebezpečí, riziko	14
2.2 Strach a úzkost	16
2.3 Samostatnost.....	18
2.4 Odolnost.....	20
3 Mladší školní věk	21
3.1 Výchova a bezpečné chování dětí v osmdesátých letech 20. století.....	23
3.2 Výchova a bezpečné chování dětí na počátku 21. století.....	25
4 Ohrožení dětí školního věku	26
4.1 Dotazníkový průzkum Bc. Jana Cindry	28
4.2 Statistická ročenka České republiky.....	30
4.3 Zpráva kriminální policie s komentářem nadace Naše dítě	31
Praktická část	33
5 Předmět výzkumu	33
5.1 Hlavní cíl.....	33
5.2 Metody zpracování praktické části a respondenti	33
6 Vyhodnocení a shrnutí výsledků.....	35
6.1 Dotazník	35
6.2 Shrnutí	48
6.3 Rozhovory.....	49
6.4 Shrnutí.....	52
Závěr.....	53
Seznam použitých zdrojů.....	54
Seznam zkratk.....	57
Seznam obrázků, grafů a tabulek	58
Seznam příloh	59

Úvod

Děti jsou naše budoucnost. Na jejich správné výchově záleží rodičům i celé společnosti, kterou budou tvořit. Jsou nositeli našich představ o fungování světa a vkládáme do nich naději, že svět bude pro ně a díky nim lepší, mírumilovnější a bezpečnější. Je těžké připravit děti na svět, ve kterém budou žít, když si jej sami neumíme vzhledem k pokroku a vnějším událostem ani představit. Neexistuje jednotný návod, jak při výchově dětí postupovat a čeho se při přípravě dětí na „život“ vyvarovat. V současné době, nestálé politické a společenské situace, se vyžaduje především kreativita a připravenost na cokoliv. Stále více je ve výchově vidět důraz na individualitu dítěte, kritické myšlení, alternativní přístupy, ale objevuje se i projektivní výchova, nesamostatnost a omezování volného pohybu dětí mimo domov.

Historické okolnosti, které v našem státě ovlivňovaly výchovu dětí, jsou známé, ale míra jak zasahují a formují naše děti dnes, již známa není. Děti získaly postupem času mnoho práv ke své ochraně. Je však na ně soustředěna i velká pozornost, která je měří, posuzuje a hodnotí každý jejich krok. Možná si děti onu tíhu odpovědnosti uvědomují a pravděpodobně je i trochu děsí. Vyděšení jsou i rodiče, kteří tápou, jak působit na dítě, aby bylo co nejlépe připravené a vybavené do světa, kterému se oni sami snaží porozumět a neztratit se v něm. Na vině může být přemíra informací, ve kterých je potřeba se neustále orientovat. Rodič nestačí filtrovat informace a tvořit si úsudek, snaží se držet krok s novými trendy, uchovat vlastní názor a revidovat osobní zkušenosti.

Současná výchova si často odporuje, a pokud se v ní nemohou vyznat rodiče, nemůže to zvládnout ani dítě. Hranice jsou pro dítě příliš plastické, cíl nejasný a zodpovědnost nedosažitelná. Dříve se podceňovala dětská duše a přeceňovala dětská síla, nyní se dětské schopnosti a síla podceňují a přeceňuje se dětská duše, její chápání a vývoj. Není divu, základní charakteristika lidského vývoje se na základní škole neučí. Dospělý člověk by měl možná poznat nejdříve sám sebe, naučit se svou charakteristiku, vývoj dosavadní a budoucí, naučit se porozumět svým stavům a přáním a umět přijímat své nedokonalosti. Pak by možná lépe porozuměl vývojovým nedokonalostem svého dítěte i lidí kolem sebe. Více porozumění

a poznání souvislostí by mohlo pomoci třídit informace, udržet směr a hranice výchovy a zároveň nabídnout dětem vlastní identitu bez společenských tlaků.

Cílem práce je popsat aspekty výchovy dětí mladšího školního věku z hlediska jejich samostatného a bezpečného pohybu mimo domov.

Cílem pro výzkumnou část je pak zjistit, jaké postoje mají rodiče a pedagogové k bezpečnému pohybu dětí mimo domov.

Teoretická část

1 Výchova

Výchova je obecně pro každého jedince ať dospělého či dítě chápana jako základní přirozenost, nutnost a trvalost. Každý je vychováván i vychovatel, jak uvádí Čáp (1996, s. 13): „ ... *výchova není jednosměrné působení, protože vychovávání působí také na své vychovatele.*“ Výchovou prochází jedinec od narození do smrti, nehledě na to, zda si působení výchovy právě uvědomuje. Jako prostředek výchovy může sloužit jakákoli osoba, zvíře, věc, událost pozitivního i negativního charakteru v našem životě. V odborné literatuře můžeme najít několik definic výchovy, např. v Pedagogickém slovníku (Průcha, Walterová, Mareš, 1995, s. 257): „ ... *výchova je především procesem záměrného a cílevědomého vytváření a ovlivňování podmínek umožňujících optimální rozvoj každého jedince v souladu s jeho individuálními dispozicemi ...* .“ Bohuslav Kraus (2003) pohlíží na výchovu z hlediska společnosti a hovoří o celkové kultivaci nejenom jedince, ale i celé společnosti, podobně řeší výchovu Vlastimil Pařízek (1994) a popisuje výchovu jako vytváření vztahu člověka ke světu, tedy přírodě, společnosti a sobě samému. Aktuální holistický pohled na výchovu je velkým posunem od historického pojetí výchovy.

Prvopočátek historie výchovy je spojen především s mravní a duševní částí jedince které byly vnímány jako malí dospělí, včetně práv a povinností. Významným tvůrcem výchovy byla egyptská civilizace, kde se jednalo především o výchovu k úctě a řádu, tedy ovládat své vášně a být ukázněný. V 11. století př. n. l. se v čínské kultuře objevil Konfucius a formuloval některé otázky teorie výchovy. Historické směry výchovy staroindické, hebrejské a řeckořímské civilizace, se v čele s Platónem, Sokratem a Aristotelem soustředili především na výchovu mravní stránky jedince, sebezdokonalování, plnění sociálních funkcí a rozumový rozvoj (Cipro, 1984, s. 11 - 22).

V 17. století se začala výchova specializovat na děti, na jejich vývojové odlišnosti, nutnost vychovávat je s ohledem na tyto odlišnosti a přistupovat k nim s jinými nároky než k dospělým. J. A. Komenský, který jako humanista vyjádřil názor, že dítě se vyvíjí v osobnost pozitivní, pokud mu v tom nebrání negativní vlivy. Otázky, jaké faktory nejvíce ovlivňují rozvoj dítěte, se dále řešily v několika názorových směrech. Za nejvýznamnější faktory se

považovala dědičnost, prostředí a výchova. K biologickým faktorům, jak dále popisuje Čáp (1996 s. 14 - 23) se přikláněli příznivci tzv. nativistické teorie J. J. Rousseau, C. W. Leibniz nebo A. Gesell, kteří se domnívali, že dítě nejvíce ovlivňují vnitřní dispozice, jež jsou dané a výchovou nebo prostředím málo ovlivnitelné. Naopak prostředí přikládali rozhodující vliv na rozvoj lidského jedince např. J. Locke a J. B. Watson. Výchova byla dále pojímána jako individuální, upřednostňoval ji J. Locke, J. J. Rousseau nebo J. F. Herbart a sociální, kterou preferoval Platon, C. A. Helvetius, J. H. Pestalozzi nebo T. G. Masaryk. Děti začaly být každopádně vnímány jako důležité bytosti, plné nadějí a výchovných možností. Později se veřejnost začala zabývat více jejich právy a postupně i jejich ochranou.

1.1 Rodina

Hlavní zodpovědnost za ochranu práv a povinností dítěte má rodina, jedná se také o první skupinu, kde se s výchovou jedinec setkává. Rozlišujeme několik typů rodin, orientační - rodina kde se dítě narodí a vyrůstá, dítě je zde objektem výchovy. Později, jako dospělý jedinec, zakládá rodinu reprodukční, kde se sám stává vychovatelem a nejvíce jej ovlivňuje rodina nukleární, která tvoří dvougenerační jádro rodiče a dítě. Rodina zajišťuje pro jedince i společnost nejzákladnější funkce, biologickou a reprodukční, emocionální, ekonomickou, socializační a výchovnou (Havlík, Kořa, 2002). Rodinná výchova ovlivňuje velmi zásadně nastavení a vývoj jedince. Rodiče, jako první vychovatelé dítěte, jsou o to důležitějšími, neboť právě oni zprostředkovávají dítěti první informace o světě a společnosti kolem něj. Vysvětlují stanovená pravidla a nastavují nová, objasňují zákonitosti, kterými je nutné se ve společnosti řídit a mohou také velmi ovlivnit úhel pohledu na svět. Postoje rodičů, jejich názory a hodnoty pramení především ze zkušeností ve své vlastní orientační rodině. Děti naštěstí nemají ve své genetické výbavě tzv. kritické periody ve vývoji jako je tomu u mnohých zvířat, zvláště ptáků. Vývoj člověka je přizpůsobivější, probíhá kontinuálně a je tedy možné, i když nikoli jednoduché, trvale výchovně působit a případně i napravit nežádoucí chování (Matějček, 2013, s. 7-11).

Každé dítě v rodině, ač je vychováváno stejnými rodiči v relativně stejné ekonomické situaci a společnosti, se vyvíjí jinak a jinak vstupuje do interakce se svým okolím. Jeho emocionální naladění, reakce, potřeby a zájmy jsou zcela individuální a nelze je srovnávat s jiným sourozencem a to ani na základě zkušenosti s jiným dítětem. Důvod rozdílného

postoje rodičů vůči každému ze svých dětí vyjádřil ve své knize prof. Matějček: „*To proto, že při narození každého jsme byli sami v jiném věku, měli jsme jiné zkušenosti a jiná očekávání, ale hlavně, že každé z těchto dětí samo svou svébytnou osobností nás k něčemu jinému podněcuje, něco v nás probouzí, něco naopak utlačuje.*“ (2013, s. 39). Rodina by se tedy měla snažit nastavit pro každé své dítě takové podmínky a požadavky, které jsou pro dítě splnitelné a pro rodiče přijatelné.

Smyslem rodiny není jen uspokojování potřeb a ochrana dítěte. Jak uvádí Matějček (2009, s. 362) soužití s dítětem přináší též uspokojování psychických potřeb jeho rodičů a jiných rodinných vychovatelů, jedná se o první princip rodinné výchovy.

1.2 Škola

Asi nejnáročnější skupinou, s níž se dítě, ale i jeho rodiče musí setkat, navíc v období kdy nemusí být zcela připraveni na kolektivní „boj“, je školní třída. „*Ve třídě je dítě jen jedním žákem z mnoha a může se touto situací cítit ohrožený. Potřeba prosazení a upoutání pozornosti, která se někdy projevuje i méně žádoucím chováním, vyplývá z pocitu nejistoty, daném anonymizací ve skupině.*“ (Vágnerová, 2001, s. 233). Škola pak představuje pro dítě především konfrontaci vlastních získaných informací a představ o fungování společnosti. „*Erikson (1963) označil toto období jako fázi péle a snaživosti, jejímž hlavním cílem je uspět, prosadit se svým výkonem.*“ (Vágnerová, 2012, s. 255). Každé dítě přichází z rodiny a popř. i mateřské školy vybaveno jinými informacemi a ve škole začíná tyto informace předávat a srovnávat jejich váhu.

Z historie víme, že školství se vyvíjelo v závislosti na politickém uspořádání země a společenských nárocích. Dominovala jednotná národní struktura, lidové školy podle tereziánské reformy z r. 1774 byly v období první republiky dělené dle jejich umístění (fara, krajské a zemské město) a ve třídě mohlo být i 100 žáků na jednoho učitele. Po roce 1948 nastoupilo socialistické školství, jehož přínosem bylo zavedení vysokoškolského vzdělání pro učitele. Počet žáků na jednoho učitele se v průběhu let samozřejmě snižoval, zatím co v letech 1953/54 byl průměrný počet žáků na jednoho učitele 28,1 žáků v letech 1988/89 to bylo již 20,7 žáků (Průcha, 2009, s. 39-59). Po roce 1989 následkem tlaku veřejnosti, bez potřebného výzkumu a analýz byly nastartovány změny školského systému. Tato změna dospěla až do dnešní podoby, kdy je platný školský zákon č. 561/2004 Sb.

V současnosti je školský systém velmi pestrý, jeho podobu určuje především veřejnost, tedy rodiče a komerční sektor se snaží vyhovět jakékoli poptávce. Vedle státních škol vznikla řada soukromých škol, některé navázali na ověřené metody výuky a výchovy ze zahraničí, jiné se snaží svůj rámcově vzdělávací plán sestavit na míru z více vzdělávacích metod. Rodiče na základě svých postojů k výchově požadují takové vzdělávací metody, jenž by jejich postoje podpořily a upevnily. Vedle domácího vzdělávání mohou rodiče pro své děti volit školy typu: Montessori, Waldorfská, Daltonská, Jenská, jež ve světě vznikaly jako tzv. reformní školy v 1. pol. 20. století. Na základě jejich zkušeností a nových vědeckých poznatků staví školy: Začít spolu, Zdravá škola, Integrovaná tematická výuka nebo Lesní škola.

V historických souvislostech přechází nyní pedagogická výchova od přímého k nepřímému působení. Tresty, příkazy a zákazy, které byly samozřejmostí ve školství před rokem 1948 a částečně přetrvaly i do roku 1989, se stali tabu pro současné pedagogy a vychovatele. Veřejnost se snaží směřovat výchovu k partnerskému přístupu ve škole i v rodině. Moderní pojetí výchovy v interakci s pedagogem probíhá, jak popisuje Průcha (2009, s. 22), v několika stádiích: 1) období imitace dospělého, jde ještě o přímé pedagogické působení, 2) jedinec se stává pedagogových partnerem a sám u něj vyhledává v případě potřeby podporu, 3) oba partneři jsou již rovnocenní a plně spolupracují.

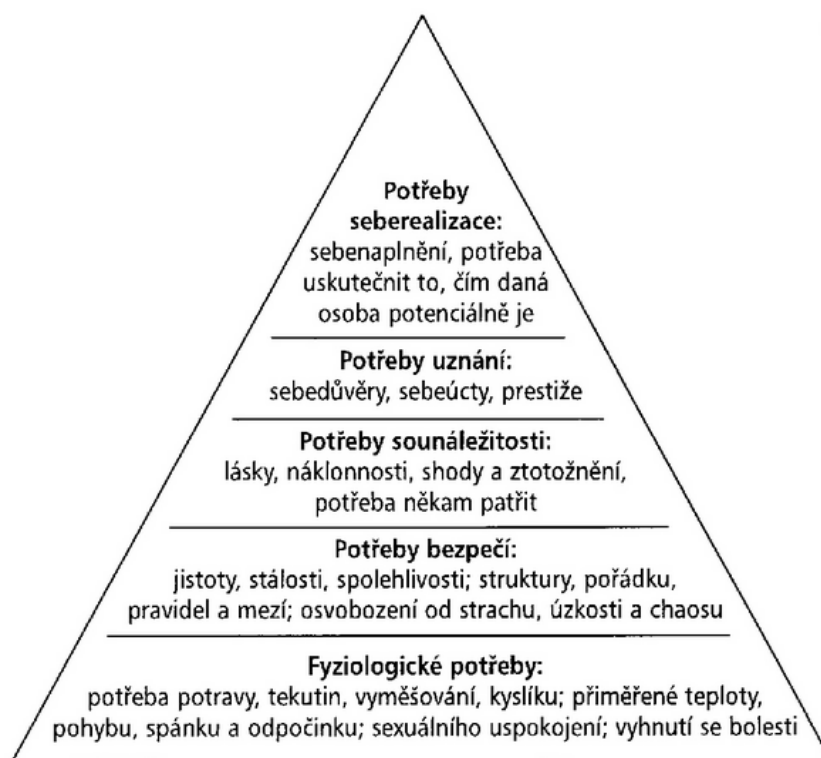
Státní školy také přebírají moderní prvky vyučovacích metod a motivují pedagogy, aby na základě povinného celoživotního vzdělávání získávali informace a uměli do své praxe zařadit moderní vyučovací metody např. matematiku prof. Hejného, kritické myšlení, projektové hodiny. Spolu s využíváním audiovizuální techniky, např. interaktivní tabule a tabletů, mohou nabídnout dětem a jejich rodičům velmi kvalitní vzdělání.

Moderní způsoby výuky a výchovy na školách vyžadují ale od dětí a jejich rodičů značnou sounáležitost. Děti, motivovány pedagogy a rodiči jsou formovány k vlastní proaktivitě a plnému zapojení do vzdělávání se. Takový přístup tedy vyžaduje od dětí značnou sebekázeň a vnitřní motivaci.

1.3 Sebevýchova

Vedle rodiny a školy patří vnitřní motivace jedince mezi základní výchovné činitele. Tato je podmíněna individuální strukturou, jako je psychický a fyzický stav, životní potřeby, biorytmus, úroveň poznání, intelekt, volní vlastnosti, temperament, zájmy nebo hodnotová orientace. Čáp vysvětluje: „*Tradičně se výchovou rozumělo vzájemné působení vychovatele na vychovávaného. Novější (komunikativní) koncepce chápe výchovu jako vzájemné působení mezi nimi a klade důraz na aktivitu dítěte i jeho sebevýchovu.*“ (1993, s. 109). Prvně se jedinec setkává se sebevýchovou okolo 3. roku života, pokračuje tak v rodičovských tendencích výchovy, kdy sám sobě se stává vychovatelem, vymezuje dále Vágnerová (2012, s. 250): „*Představa budoucí podoby sebe sama začne mít význam až na konci 7. roku.*“ Součástí sebevýchovy je tedy sebepoznání, sebekritika, autoregulace nebo dosahování cílů. Jeden z mechanismů, které pomáhají vnitřně regulovat jedince, je identifikace, tedy jednání v souladu se vzorem či normou. Nastupuje až ve vyšším vývojovém stupni, ale její působení pomáhá prostřednictvím příjemných pocitů radosti rozpoznat vhodné jednání od nevhodného (Čáp, 1993, s. 112). Vyším stupněm sebevýchovy můžeme nazvat interiorizaci a exteriorizaci, kde se jedná o jakýsi proces přechodu od vnějšího k vnitřnímu a naopak. Dítě nejdříve přijímá zvenčí informace a normy, po určitém zvnitřnění, kdy sám tyto zásady přijímá, je pak ventiluje na druhé osoby (Čáp, 1993, s. 115).

Aktivita osobnosti jedince je tedy na základě jeho zcela individuálního vývoje různá. „*Spojování aktivity se sebevýchovou odpovídá samé podstatě sebevýchovy, neboť sebevýchova je aktivní činností člověka.*“ (Opatřilová, 1984, s. 81). Stejně tak motivace k přijímání, zpracování, vytváření a hodnocení vnějších a vnitřních informací je motivována jinými činiteli a procesy. Jak popisuje Čáp (1993, s. 343): „*Motivační aktivnost-pasívnost se chápe především jako potřeba činnosti, která pobízí jedince k vykonávání činnosti pro ni samu, pro radost z činnosti (funkční libost) bez ohledu na její výsledek a na uspokojování jiných potřeb (získání potravy, společenského uznání aj.).*“ Abraham Herold Maslow formuloval hierarchické uspořádání základních potřeb, neboť vnitřní uspořádání lidské bytosti jsou nejen fyziologické, ale i psychologické potřeby. (Maslow, 2014, s. 208)

Obrázek č. 1: Maslowova pyramida potřeb

Formování osobnosti dítěte je vedeno mnoha vlivy a i když je stále diskutabilní podíl jednotlivých determinantů, jako je dědičnost, prostředí a výchova, především v prvních 10 letech života každého jedince, je výchova dosti dominantní. Proto se jí také, zejména v posledních letech, věnuje tolik pozornosti. Posuzují se pozitivní a negativní dopady výchovy z hlediska budoucnosti a sociálního uplatnění dítěte v dospělosti. Rozeznáváme několik atributů výchovy, přirozená a umělá, přímá a nepřímá, pozitivní a negativní, nebo tzv. skleníková výchova, která se projevuje snahou rodičů odstraňovat dítěti překážky a vytvářet mu tak ideální prostředí. Míra snahy o vytvoření takového prostředí je pak závislá na pocitu rodičů udržet své děti v bezpečí, stranou od všech fyzických a psychických ohrožení.

2 Bezpečný pohyb dětí

Děti představují od svého narození pro své rodiče velkou radost, ale také strach, všeobjímající a trvalý. Většina rodin a to především matek se s různou intenzitou upíná na bezpečí svých dětí. U matek je, vzhledem k jejich fyzickému propojení s dítětem, tedy těhotenství, porod, kojení, které přechází a přetrvává v propojení psychické, mnohem těžší zachovat si k dítěti odstup na rozdíl od otce dítěte (Loucká, Trapková, Chvála, 2014, s. 128). Rodiče vyhodnocují riziko pro své dítě na základě osobních, různě nabytých zkušeností, širší rodina, tedy prarodiče, tety, strýčkové jej vyhodnocují také velmi individuálně, dle vlastních poznatků a hodnocení. Dítě pak prožívá svůj pocit bezpečí právě na základě reakcí a zkušeností, které přicházejí od jeho okolí. Důležitý mezník ve vývoji dítěte a jeho pocitu bezpečí je odpoutání, jenž přichází zpravidla okolo 3. roku života a hlavním prostředníkem je zde pro dítě matka, jak upřesňuje Vágnerová: „...odpoutání je možné pouze tehdy, když dítě mělo možnost vytvořit si a prožít stabilní, spolehlivou citovou vazbu. Pokud tomu tak nebylo, není se od čeho odpoutávat a dominantní potřebou je takovou vazbu vytvořit.“ (2012, s. 153). Role otce je poněkud odlišná, od role matky a představuje u dítěte v pocitu bezpečí také velmi důležitou roli. Otec poskytuje jiné zkušenosti, klade větší důraz na dodržování řádu, rozvíjí samostatnost a podporuje genderovou identitu (Vágnerová, 2012, s. 154).

V Maslowově pyramidě potřeb je pocit bezpečí spolu s pocitem jistoty druhou nejdůležitější potřebou každého jedince. Je tedy pro rodiče i jejich dítě nutné tuto potřebu uspokojovat. To přináší však řadu konfliktů, neboť jak každý z rodičů, tak dítě samotné vnímá pocit bezpečí rozdílně. „Na úrovni subjektivního prožívání je vývojová dynamika ovlivňována vzájemným vztahem potřeby jistoty a bezpečí a potřeby změny, která další vývoj stimuluje.“ (Vágnerová, 2012, s. 32).

2.1 Nebezpečí, riziko

Potřeba změny, přináší pro dítě a určitě i pro jeho rodiče potřebu setkat se s rizikem, nebezpečím, úrazy, pády a bolestí. Rodiče si nevyhnutelnost určitého nebezpečí uvědomují, všem je asi jasné, že dítě bude mít několikrát rozbité koleno, sedřené lokty, nebo rozbitý nos. Všem vychovatelům jde samozřejmě o to, aby nebezpečí bylo co nejméně a především bez trvalých následků. Riziko, ale představují i návštěvy lékařů, např. zubařů, kde děti mohou

zažívat bolest a není možné je předtím nějak zásadně ochránit. Matky v takovém případě, často nevědomky, přenáší strach a pláč na dítě, které je u lékaře poprvé a svou zkušenost čerpá jen z reakce matky. Záměrně často uvádím v textu matky v souvislosti s ochranou dítěte, neboť od otců se určitá citová odolnost stále ještě očekává, menší soucit je u nich předpokladem pro držení hranic a prosazování řádu, naopak celoživotní role matky je poskytovat dítěti ochranu a podporu (Loucká, Trapková, Chvála, 2014, s. 45).

Rizikové situace, které ovlivňují odolnost dítěte mohou představovat i domněnky jeho rodičů. Mohou svému dítěti omezit samostatnost pouze z toho důvodu, že se domnívají, že situace, ve které se bude dítě nacházet, bude trapná a sami rodiče by pak nezvládli její řešení. Při tom míra objektivního nebezpečí v takových situacích je zanedbatelná. Jedná se například o samostatný nákup dítěte, kdy může dítě ztuhnout, zdržovat svou pomalou mluvou, hledáním peněz, vyjadřováním a prodavač nebo lidé ve frontě by pak mohli rodiče se situací konfrontovat a negativně hodnotit. Rodiče takové trapné situaci nechtějí být vystaveni a proto podobné situace svému dítěti odírají (Hoskovcová, 2006, s. 94).

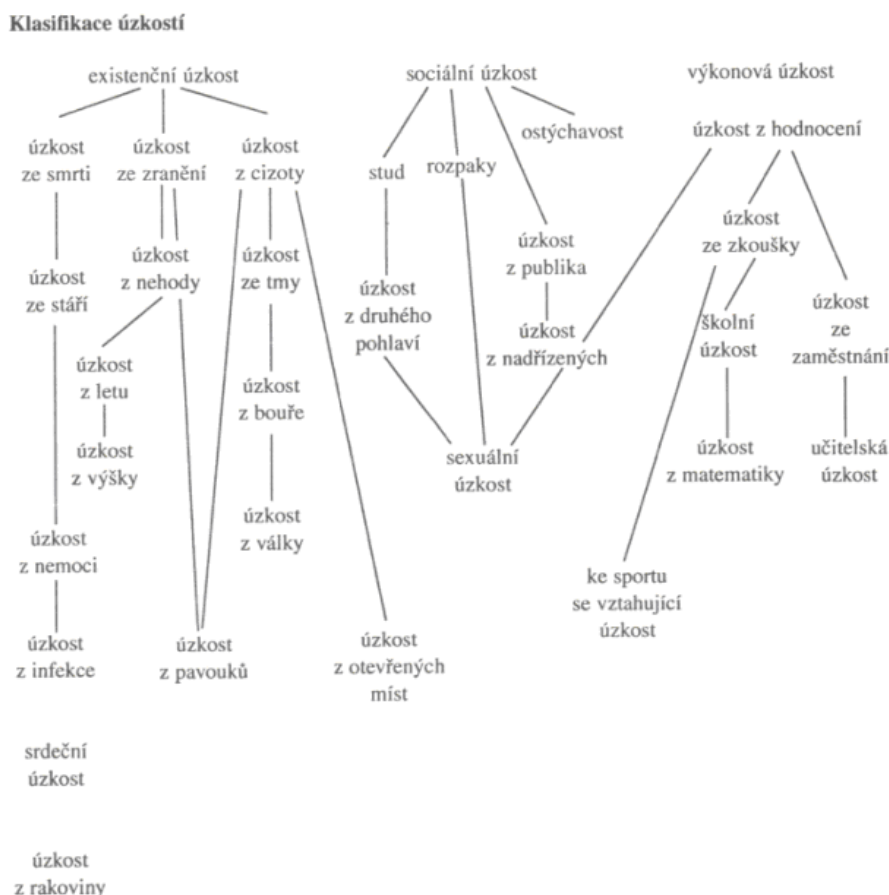
Nebezpečí, které může dítě potkat je tedy subjektivní, ale i objektivní. Každé dítě má svou osobní představu o nebezpečí, která se samozřejmě dalšími zkušenostmi mění a pocit nebezpečí může narůstat, ale i úplně vymizet, například tím, že je dítě takové situaci často vystaveno a naučí se ji zvládat, bez pocitu ohrožení. Rodiče mají horší postavení, neboť vyhodnocují rizika pro své dítě na základě vlastních zkušeností z dětství a své rodiny, dále na základě partnerova pocitu ohrožení, pocitů širší rodiny, přátel, médií atd. I rodič však může nebezpečnou situaci přehodnotit, pokud uvidí, že ji jeho dítě zvládá a samo svým chováním, bezpečným pohybem posílí pocit bezpečí rodičů.

Je třeba s nebezpečím počítat, rodič musí situace okolo svého dítěte neustále předvídat, posuzovat a vyhodnocovat. Také by ale měl posuzovat své vlastní hodnocení a analyzovat, zda je jeho hodnocení úměrné, zda sám nepřekračuje hranici poskytnutí únosného rizika svému dítěti a zajistit tak jeho vyvážený vývoj. Rodiče musí hodnotit, zda míra ochrany, kterou svému dítěti poskytují, není již pro dítě samotné příliš omezující. Pro dítě a jeho stimulaci je nutnost postavit se určitému nebezpečí a riziku, rodičům pak nezbyvá než sledovat počínání svého potomka a držet palce. Vyjádřit a předat dítěti důvěru v jeho schopnosti a podpořit tak jeho odvalu.

Pocit bezpečí by měl být u mladších dětí poskytován v rodině, jak dítě roste, mohou tento pocit poskytovat i sourozenci, kamarádi a dítě s takovou podporou získává odvahu k aktivitám, názorům a hodnocení, které by se sám nemusel odvážit (Vágnerová, 2012, s. 340).

2.2 Strach a úzkost

V souvislosti s tím, jak roste odvaha dítěte na vlastní hodnocení nebezpečné situace, roste strach, obavy a pocity nebezpečí u rodičů, které situace dítěte také vyhodnocují, ale s většími zkušenostmi. Nebo naopak rodiče někdy bagatelizují strach dítěte, což může vést k omezení otevřené komunikace dítěte vůči rodiči, jak poukazuje Matějček a uvádí prosbu dítěte: „*Neříkejte, že mé obavy a strach jsou hlouposti. Pro mne jsou hroživě skutečné a hodně pro mne znamená, že se mi snažíte porozumět.*“ (2000, s. 225).

Obrázek č. 2 : Klasifikace úzkostí

Lidské emoce jako je strach, úzkost, stud, starost, ale i radost jsou opisovány např. jako: „ ... 3. *afektivní stav, který je důsledkem překážky, nebo oddálení instinktivní akce,* 4. *dynamický projev instinktu (psychoanalýza),* 5. *dezorganizovaná odpověď organismu, ...* „ (Nakonečný, 2000, s. 8). Rozdíl mezi city a emocemi je pak vnímán a vykládán různě, např. jako ekvivalentní termín nebo i jako vědomé a nevědomé stavy organismu člověka. Z hlediska rodičovských a dětských výchovných pocitů, se vedle radosti a jiných emocí střídá úzkost a strach (2000, s.8-9). Nakonečný dále rozlišuje právě tyto emoce a vidí mezi nimi rozdíl: „ ... *úzkost nemá určitý předmět, není to obava z něčeho konkrétního, zatímco strach je vždy obavou z něčeho konkrétního, z určitého nebezpečí, z konkrétní hrozby, např. z nemoci* ... „ (2000, s. 241).

V publikaci (Nakonečný, 2000, s. 245) najdeme graficky zpracovanou klasifikaci úzkostí (*obrázek č. 2*), kde je vidět, že rodič i dítě má příležitost setkat se každodenně spíše s úzkostí, než se strachem z reálného nebezpečí. Dítě navíc strach a úzkost přebírá od rodičů a svého okolí, neboť samo popisované nebezpečí nezná, nebo se s ním dosud nesešel. Dítě ve své představivosti a v předškolním a mladším školním věku i vysoké ovlivnitelnosti, může snadno přijmout úzkost jen na základě hlasové či fyziologické změny svých blízkých osob. Rodič, pokud sám je úzkostný nebo vystrašený a snažil by se vědomě dítěti své pocity nepředávat, například u lékaře, dítě by i přesto ze změny jeho chování např. pocení, zrychleného tepu nebo hlasového zabarvení, úzkost převzalo, aniž by vidělo, poznalo nebo pociťovalo reálné nebezpečí. R. Honzák uvádí, že úzkost, ač je to stav prožívaný nepříjemně, patří do normální výbavy jedince a má svou užitečnost (1995, s. 10 - 11). „*Úzkost – až do určitého stupně – povzbuzuje naše tvůrčí schopnosti, v zájmu vyřešení tísnivé situace nás přivádí k neobvyklým, někdy zcela originálním řešením.*“ (1995, s. 11). Je tedy možné říci, že úzkost nás aktivuje, např. mobilizuje naši paměť, ale i hlídá naše bezpečí, neboť reaguje na situaci vyhodnocenou jako nějaké neurčité ohrožení.

Ve chvíli nástupu dítěte do základní popř. mateřské školy, se vliv a ochrana rodičovské výchovy omezuje a dítě je nuceno samo vyhodnocovat nastalé situace a na základě zpětné vazby od svého okolí tvořit a přijímat nové zkušenosti. Vybavit dítě do 6 - 7 let, popř. do 3 let takovými dovednostmi, aby si dokázalo poradit, nebo o radu požádat je nesmírně těžká a na mnoha faktorech závislá činnost. Pro rodiče je instituce školy a školky většinou také první příležitostí, kdy si můžou ověřit, zda a jak fungují jejich výchovné vzorce do dítěte

do té doby vkládány. I přesto, že se i nadále snaží dítěti v řešení situací pomáhat a radit, někdy velmi neradi zjišťují, že nyní definitivně nastala doba, kdy se ono může spolehnout už jen na svou vlastní samostatnost.

2.3 Samostatnost

Jaké dovednosti se má dítě od rodičů naučit a jaké kompetence má získat? Mohla by se najít obecná představa samostatnosti, např. dítě při vstupu do mateřské školy by mělo mít hygienické návyky, jako dojít si na záchod a utřít se, umýt si ruce, vyčistit si zuby, pak by se mělo umět samo obléknout a svléknout, sedět u stolu a samo se najíst, také by se už mohlo umět samo vysmrkat. Pro děti při vstupu do základní školy už budou úkoly náročnější, např. sebeobsluha už by měla být zcela automatická, i když často se ještě stává, že děti bojují s nožem a vidličkou a tkaničky do bot jsou nahrazeny suchými zipy. Složitější to však mají děti v oblasti psychické, je vyžadována koncentrace, srozumitelná komunikace a určitá asertivita, která zajistí, že si dítě dokáže domluvit plnění svých potřeb s učiteli i spolužáky. K tomu se přidává například jemná motorika, paměť a zodpovědnost za své pomůcky. Je třeba vtěsnat třičtvrtiny vývojové dráhy dítěte do 6 - 7 let, protože poslední čtvrtina už pak zbývá na celou školní docházku až k univerzitním závěrečným zkouškám (Matějček, 2013, s. 61).

Jak rychle a dobře se dítě naučí samostatnosti, záleží na jeho vývojových dispozicích, velkou měrou na rodině a samozřejmě na prostředí, ve kterém vyrůstá. Přímou souvislost má samostatnost i se získaným sebevědomím, které ji doplňuje a podporuje. „*Školní věk, a to zvláště jeho střední část (přibližně od 8 let do 12 nebo do 13), znamená novou významnou etapu v utváření naší identity, ...*“ (Matějček, 2013, s. 72). Asi každý rodič si pro své dítě přeje, aby bylo sebevědomé a umělo si poradit, aby bylo v kolektivu oblíbené, úspěšné a v případě nebezpečí se zachovalo správně a zodpovědně. Neexistuje žádný návod jak dosáhnout takového cíle, neboť šíře individuality dětí, jejich rodičů a společenského okolí, tvoří každý návod nepoužitelný. Rodiče se pro svůj výchovný cíl snaží držet zásad, jež sami považují za správné, popř. ve své rodině ověřené.

Jedna z možností jak dosáhnout žádoucího výchovného cíle - tedy samostatnosti, sebevědomí a zodpovědnosti, může být nastavení hranic. Hranice, zákony a normy, zajišťují pocit bezpečí, řádu, svobody a dávají i v životě dospělých pocit bezpečí, protože je nemůže

nikdo beztrestně zabít, přejet autem, ale ani okrást, podvést či zranit. Hranice jsou pro dítě jako břehy v rybníce, kde může volně plavat, ale v případě nebezpečí se chytit břehu. Absence hranic pak představuje oceán, kde dítě sice není omezováno v plavbě, ale také se nemůže nikde ukrýt před bouří, neboť nevidí břeh. „*Hranice skýtají pomoc, zjednávají ochranu, vytvářejí spolehlivý systém souřadnic, ve kterém se mohou – přinejmenším určitou dobu vyznat. Hranice současně děti podněcují k tomu, aby se seznámily s prostorem na druhé straně známých hranic a dobývaly je.*“ (Rogge, 2009, s. 30). Tyto bezpečné objevitelské cesty pomáhají dětem získávat tolik potřebné sebevědomí.

Novák ve své publikaci (2013, s. 52) uvádí 24 výchovných postupů jak dosáhnout žádoucího výchovného cíle např. výchova k práci, přiměřené požadavky, optimismus nebo jednotnost výchovy. Je třeba mít na paměti i vývojové fáze dítěte, které například podle E. H. Eriksona v každém vývojovém období řeší psychosociální konflikt a v mladším školním věku to je snaživost. Dítě se snaží vyrovnat s pocitem méněcennosti, že nestačí na nároky školy, vrstevnické skupiny, prostředí nebo nároky rodičů (Pugnerová, 2010, s. 31-32). Tedy v tomto období je velmi důležitá podpora, pochvala a víra v jeho dovednosti.

Důležitou součástí výchovy dítěte k jeho samostatnosti a zdravému sebevědomí, je informovanost, přiměřená jeho věku. Neměli by se děti odbývat tvrzením „na to jsi ještě malý, to tě nemusí zajímat“, které je většinou použito jen proto, že samotné téma je pro rodiče nepříjemné, nebo nevědí jak na dotaz dítěte odpovědět. Tabu není ve výchově vhodné, podporuje v dítěti nezdravou zvědavost, nutí jej informovat se u neověřených zdrojů nebo „všeznalých“ vrstevníků. Informace, které takto získá, mohou být nepřesné až lživé a přivést dítě do potíží. Velkým tématem jsou v takovém případě sexuální informace, které při správné a přiměřené diskuzi mohou dítěti pomoci získat souvislosti a vyřešit jeho pocity méněcennosti v oblasti porozumění vlastnímu tělu a svých tužeb. „*Nebojme se sexuální výchovy! Ale pamatujme, že začíná výchovou citovou a do ní také konec konců ústí.*“ (Matějček, 2013, s. 94).

I samostatnost jedince tedy opět závisí na mnoha faktorech, které může výchova ovlivnit, stejně tak jako sebevědomí jedince, které ji podmiňuje. Sebevědomí je hodnota, kterou si jedinec přisuzuje a zdravé sebevědomí si musí jedinec chránit, tak aby kritika nebo agrese druhých lidí nemohla ohrozit stabilitu jeho sebepojetí (Sedláčková, 2009, s. 21).

2.4 Odolnost

Když je výchova rodičů úspěšná a jejich dítě je samostatné a má zdravé sebevědomí, je to jako ochranný štít, který zkušenostmi upevňuje svůj povrch. Tento ochranný štít, který se jedinci povedl okolo své osoby vytvořit, je neustále prověřován, zda a jak odolává všem nástrahám a rizikům, které na něj číhají. Dvě z pěti základních vitálních potřeb dítěte, jak je popsal Matějček, je potřeba společenského uplatnění, tedy uvědomění si vlastní identity a potřeba otevřené budoucnosti, což představuje podněcování životní aktivity (2009, s. 198). Dítě má tedy základní výbavu a nyní se musí naučit kdy použít pevný postoj a kdy ustoupit, komu věřit a komu pomoci nebo před kým utéci. Pro samotné rodiče zůstává funkce podpory, jakoby v záloze, měli by častokrát bez zásahu přihlížet situaci, o které vědí, že dítě nemile překvapí, ponechat ji proběhnout a pak popřípadě utišit dětské zklamání. Dítě prožívá situace, které jsou pro něj nové, sám se musí naučit zákonitostem přírody, společnosti, vztahů a hledání vlastních řešení případných konfliktů. *„Dítě se nejlépe naučí zacházet s různými životními událostmi tím, že si je přímo vyzkouší, nebo tím, že o situaci budeme mluvit a modelovat ji, zkoušet „jako“ – na nečisto. ... Nesmíme zapomenout, že pokud chceme být dětem na této cestě dobrými průvodci, bude to nutně vyžadovat ochotu pracovat i na sobě, schopnost vytvořit si náhled na vlastní prožívání a zvládání náročných situací a otevřenost změně.“* (Hoskovcová, 2006, s. 117).

V předškolním věku by měl rodič zastávat funkci nejen průvodce náročnými situacemi, ale sám je aktivně vytvářet např. nechat dítě krájet ostrým nožem, řezat dříví, vyskládat nákup, míchat horkou kaši apod. Rodičovskou důvěrou a následným zvládnutím úkolu dítěti nebývále dobře roste sebevědomí a důvěra v sebe sama. Rodiče však nejprve musí důvěřovat sami sobě (Hoskovcová, 2009, s. 45). Dítě se učí především nápodobou, tedy u rodičů se snaží naučit jak řešit konflikty, jak se zastat sám sebe, nebo druhých, kdy být tolerantní a uvážlivý a kdy naopak jednat více obranně. Rodič, který sám bojuje s vlastní hodnotou, nemůže dítě naučit jak získat zdravé sebevědomí. Může ho však, pokud si svůj handicap uvědomuje, nasměrovat k touze učit se, zdokonalovat se a objevovat to co je skryté.

V dobře fungující rodině a respektující výchově, může dítě získat sebevědomí k vlastnímu osamostatnění a samostatnost vede k osobní odolnosti.

3 Mladší školní věk

Prvních 6 let je dítě nejvíce otevřeno rodičovské výchově, bez kritiky, bez protestů a pak už rodiče v podstatě jen sklízí, co zaseli. Dalo by se říci, že nástupem do 1. třídy základní školy přichází rodiče o svůj primární vliv a vcelku jednoduchou možnost zásadně ovlivnit osobnost svého dítěte. Většina dětí ještě první dva roky školní docházky vypadají a projevují se jako dítě, velmi lehce ovlivnitelní, milují svou paní učitelku a považují za pravdu vše co řekne. Vystupují jako jednohlasný sbor, který oddaně plní úkoly a nezpochybňuje je. Od 3. - 4. třídy, cca 8 / 9 let, se najednou začne o dětech říkat, už je to velká slečna, už je to velký kluk, už to není dítě. Je čas na první rozhovory o děvčatech, sexuální výchovu a další témata spojená s počínající pubertou.

Vývojová psychologie pojmenovává jednotlivé fáze školního věku a podrobně charakterizuje vývojové zákonitosti daného období. Vágnerová například popisuje první fázi jako raný školní věk, druhou jako střední školní věk a třetí jako starší školní věk, končící v 15. letech. *„Raný školní věk trvá od nástupu do školy, tj. přibližně od 6 do 9 let. Je pro něj charakteristická změna sociálního postavení stimulující další vývoj dětské osobnosti i různých dílčích schopností a dovedností. Dítě v tomto období zvládne novou sociální roli a základy vzdělanosti: naučí se číst, psát a počítat.“* (Vágnerová, 2012, s. 255). Langmeier označuje tento věk jako mladší školní období (2006, s. 117). Každý autor charakterizuje dále vývoj jednotlivých složek zralosti dítěte jako je zrání centrální nervové soustavy (CNS), tělesnou a sociální zralost, vývoj jazykových kompetencí a s tím vším samozřejmě spojený vývoj kognitivní a emoční. Jednou ze základních vývojových znaků, jež by mělo dítěte při vstupu do základní školy mít, je dokončení první strukturální proměny. Tedy harmonizace jeho duševní a tělesné oblasti (Šimíčková - Čížková a kolektiv autorů, 2010, s. 99).

Tělesný růst je v tomto období rovnoměrně plynulý, zlepšuje se však významně hrubá a jemná motorika a můžeme pozorovat i výrazné pokroky ve všech složkách smyslového vnímání. Dítě se stává i pozornějším pozorovatelem, všímá si detailů a své poznání rozšiřuje i v prostoru a čase. Představitivost dosahuje v tomto věku svého vrcholu, průměrná slovní zásoba se téměř zdvojnásobí a tím se podporuje i paměť a schopnost učení mladšího školáka. V kognitivním vývoji dochází k používání logiky na podkladě jevů a věcí, které si lze představit, tedy posun od myšlení intuitivního přes konkrétní k budoucímu abstraktnímu.

V emočním vývoji a socializaci narůstá schopnost volního sebeřízení a seberegulace, tolik potřebná při odložení uspokojování vlastních potřeb dítěte a přizpůsobení se školní práci. Dva faktory, které přispívají ke zdárnému vývoji, odolnosti dítěte vůči zátěži a větší adaptabilitě jsou za 1) emoční reaktivita a za 2) volní ovládání emočních reakcí (Vágnerová, 2012, s.286-293).

Emoční seberegulace je významným prvkem sociální obratnosti a ovlivňuje přijetí dítěte ve skupině vrstevníků a dospělých a tím i posílení potřeby pozitivního hodnocení a vlastní akceptace. Emoční kompetence dítěte mají vliv mimo jiné i na zvládání školních nároků. Zvnitřnění norem sociálního chování a základních hodnot by si dítě mělo již do školy přinášet, ale jejich stabilita je ještě závislá na momentální situaci, jejich upevnění musí být tedy neustále podporováno zvenčí. Morální vědomí a jednání dítěte pak Piaget rozdělil do 3. etap, heteronomní, kde morálka předškolního dítěte je určována druhými, tedy příkazy a zákazy dospělých. Další etapa je autonomní, váže se k začátku školního věku (7 – 8 let) a dítě zde již hodnotí jednání bez ohledu na autoritu dospělého. Poslední etapa, ve které jsou děti ve věku 11-12 let, již přihlíží k motivům jednání a tedy je posuzována i z pohledu momentální situace. Tuto Piagetovu teorii pak v šedesátých letech kriticky ověřoval Kohlberg. Zajímavější otázkou se ale nyní jeví jak mravní vývoj podporovat. Hoffman míní, že nejvyšší postkonvenční mravní vývoj podporují rodiče, jež užívají diferencované výchovné prostředky, tedy reagují mocensky i odnětím lásky, ale vždy v souvislosti s vysvětlením a odůvodněním reakce na to či ono jednání dítěte. Výzkum Langmeier – Langmeierová z roku 1977 však napovídá, že pro mravní jednání dítěte je rozhodující každodenní a autentický způsob interakce v rodině, nikoli záměrné výchovné techniky. Tedy vzájemná opravdovost a možnost vyjadřování svých pocitů a přání v rodině vede dítě k vytváření si autonomní morálky (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 120 – 136). „*Jinak řečeno, uvědomuje si, že samo způsobuje svými činy druhým dobro či zlo a že také oni mu mohou bezděčně nebo záměrně pomáhat či škodit, a tak snáze pochopí obecně mravní principy.*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 136).

Mladší školní věk je mimo jiné charakteristický i tím, že zde dochází k přijímání ženských a mužských dovedností, tedy dívky se účastní domácích prací a chlapci raději pomáhají při mužských činnostech mimo interiér domácnosti (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 137).

Dalo by se říci, s ohledem na progresi předškolního věku a následné bouřlivé období věku dospívání je období mladšího a středního školního věku obdobím latentním, jak se vyjadřuje i psychoanalýza. „*Dítě mladšího školního věku je zaměřeno na poznání skutečného světa. Chce vědět, jaký je, podle jakých pravidel funguje, event. jak jej lze ovládat.*“ (Vágnerová, 2012, s. 267). Je to však období o to důležitější, že veškeré procesy, jež se zdají být navenek klidné a spící, se o to více formují uvnitř. Dítě si v rámci utváření vlastní identity, na základě hodnocení vnějšího i vnitřního, získá pro další období výbavu - zkušenosti a zdravé sebevědomí. Pomocí střízlivého realismu je plně zaměřeno na to, jak to v životě chodí. V mladším školním věku se spíše jedná o naivní realismus, modelovaný rodiči, učiteli, knihami, v dalším období jde pak o realismus kritický, předzvěst dospívání (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 118). Jak také uvádí Havlík a Kořa, školní věk 6-12 let je etapa „Já problém pro sebe“, vznik vztahů zodpovědnosti (2002, s. 48).

Ukazuje se, že toto období je pro vkládání a podporu sebedůvěry formou rodičovské výchovy, skoro poslední možností (začátek byl v předškolním a prvopočátek v batolecím období), jak vcelku jednoduše a velmi účinně ovlivnit pozitivní budoucnost svého dítěte. Je nesporné, že veškeré výchovné působení je dáno interindividuálními odlišnostmi každého dítěte, ale šíře a hustota možností vstupovat do rozličných situací, které mohou být nahodilé i připravené je dána rodičovskou aktivitou. Formu jak si může dítě vyzkoušet reakce své a reakce okolí, komunikaci s dospělými, vrstevníky, blízkými i cizími lidmi, překonat překážky, zažít pocit strachu, vítězství i odvahy, nastavují především rodiče a to i v mladším školním věku. Je plně v kompetenci a možnostech rodiny, aby své dítě vybavili takovými zkušenostmi a ono přicházelo do kolektivu s výbavou, která mu pomůže snadněji poznávat další formy fungování společnosti, formulovat své požadavky a hodnotit své reakce. Pro dítě je snadnější, když může čerpat z vlastní zkušenosti než, když je pro něj jeho reakce úplně nová a nemůže ji srovnat s podobným, již zažitým, pocitem. Z jeho pohledu je nová situace ohrožující, spojená se strachem z něčeho nového a dosud nepoznaného.

3.1 Výchova a bezpečné chování dětí v osmdesátých letech 20. století

Zeptáme - li se rodiče, ročník cca 1975 – 1985, jak trávil své dětství a jak nabýval své sociální zkušenosti, většinou se dozvíme, že běhal po vyučování venku, dokud nebyla tma,

prozkoumával tajná a nebezpečná místa, jezdil bez helmy na kole i lyžích a rodiče o něm věděli, až když přišel domů v domluvenou hodinu. Rodiče věřili v dětskou soběstačnost, zodpovědnost a prozíravost. Neznali kolikrát ani místo, kde přesně se dítě nachází a s kým si hraje, bylo běžné, že děti již od první třídy, tedy ve věku 6 let (neboť odklad školní docházky nebyl ještě tak běžný jako dnes) chodily samostatně nejen do školy a ze školy, ale i na různé mimoškolní kroužky. Proč rodiče dávali svým dětem takovou volnost pohybu, má více odpovědí? Důvodem mohlo být společenské uspořádání tehdejšího Československa, komunistická strana informovala o hrůzách a nebezpečích, která se dějí za hranicemi našeho státu a tak vnitřní bezpečnost se zdála neotřesitelná. Z historického hlediska mohl být v rodičích stále zakořeněn pohled na dítě, jako na malého dospělého a tedy schopného se o sebe postarat.

Výchova byla až na výjimky vedena především s cílem vychovat děti poslušné a v kontextu režimu bezproblémové, tvárné a nevyčnávající. Důraz na jednotnou výchovu, pionýrskou odolnost a poslušnost byl většinovým motivem rodičovské výchovy. V 80. – 90. letech se rodiče ptali na pocity dětí velmi málo, nikdo se neptal rodičů, jejichž pocity byly jaksi jednotně dané, proto asi i rodiče věnovali málo pozornosti pocitům svých dětí. O bezpečí a zdraví dětí se staral stát, jenž přebíral a tedy i určoval veškerou péči, jak osvětovou tak reálnou od stanovení formy porodu, přes péči o postižené až po vzdělávací a sociální instituce. Výchova a bezpečí byly zajišťovány centrálně, většina rodičů neměla moc na výběr, jak vychovávat a zabezpečit své děti a tak o svém výchovném působení ani moc neuvažovala. „*Vychovatel má určit program a pak jej s důsledností od dítěte vyžadovat.*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 322). Možná historicky zasetá výchova dětí k slepé poslušnosti využitá a dále živená komunistickou stranou, která navíc negativní projevy společnosti okamžitě zakryla, pomáhala na konci 20. století rodičům věřit a nepochybovat, že bezpečí jejich dětí je samozřejmou věcí a svou výchovu není třeba zpochybňovat - neboť to tak dělají všichni.

Děti měly mnoho volnosti a příležitostí nabývat tolik důležité životní zkušenosti, ale pocit bezpečného rodinného prostoru jim mnohdy chyběl. Často byly nuceny naučit se plavat hozením do vody, bez záchranného kruhu, jenž by v případě potřeby mohly využít. Nikdo je nesměroval, kam mají plavat a kterým útesům se vyhnout. Škole jako instituci byla dána rodiči i státem veškerá důvěra k výchově dětí a vstupem do školy byly děti již považovány za socializované, tedy součástí společnosti a přebírali i všechny své povinnosti vůči společnosti.

3.2 Výchova a bezpečné chování dětí na počátku 21. století

S nástupem demokracie v roce 1989, kdy se otevřely hranice a začali k nám proudit informace různého charakteru, rodiče poznávali nové výchovné směry a nové formy ohrožení. „Rodiče vyrůstali za podmínek, které jsou podstatně odlišné – a to pokud jde o názory, hodnoty, způsob života i o pracovní a společenské požadavky.“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 323). Nastala záplava informací, knih, časopisů, televizních pořadů, které radili a poskytovali zaručené návody na výchovu dětí. Také přicházeli informace a filmy o všech představitelných i nepředstavitelných ohrožení dětí, lidí a planety. Nábožensky motivované trestné činy, masmédiá začala chrlit hrůzostrašné příběhy, vždy podpořené dostatečně konkrétními záběry plné krve a násilí. Spolu s narůstajícím počtem obyvatel o přistěhovalce neznámých kultur, vzniku mafií a stěhování z vesnic do „atraktivních“ měst, kde se rodila a prohlubovala nedůvěra a strach. Polistopadový nárůst kriminality, způsobený amnestií a diskreditací policie se ustálil po rozdělení republiky (Čech, Řezníček, 1997, s. 44).

Rodiče v uvolněné atmosféře a nabyté demokratické svobodě aplikovali výchovu zbavenou zákazů a omezení více ochrannou a vzdorovitou. Rodiče se stali nositeli zodpovědnosti, na místo státu a školy, rodiče chtějí určovat nejen jak a kdy vychovávat, ale i to jak budou pracovat děti ve škole a jak mají s dětmi mluvit ostatní dospělí a vrstevníci. Na počátku 21. století pak začali sami vyhledávat různé informace jak vychovávat a učili se vytvářet si argumenty pro své postupy a cíle. „Učí se společnost / společnost vědění je jedním z mnoha označení pro dnešní a nastupující společnost.“ (Štreblová, 2014, s. 12). V záplavě informací a nových technologií, řeší rodiče mimo jiné zvýšení bezpečnosti pohybu jejich dětí. Některé rodiny v dnešní době už používají mimo mobilních telefonů pro neustálou komunikaci se svými dětmi i digitální pásky a bezpečnostní čipy a monitorují tak pohyb jejich dětí venku. „78 procent matek a 66 procent otců se domnívá, že každodenní život dětí je dnes nebezpečnější než dříve, ...“ (Hauser, 2012, s. 69). Výchova a bezpečí dětí se od jednotné centrální formy přehouplo k formě zcela individuální, neurčité a dost často experimentální.

4 Ohrožení dětí školního věku

Všechna ohrožení, která číhají na děti, si rodiče více či méně uvědomují a podle míry svého strachu k jednotlivým ohrožením pak zabezpečují své děti. Když odhlédneme od nezaviněných úrazů dětí v domácnosti, můžeme ohrožení vyjmenovat celou řadu. Bez statistických informací o míře rizika je uvádím nahodile: sexuální zneužití, dopravní nehoda, internet a sociální sítě, závislosti, pornografie, únos. Nejvíce rodiče z pochopitelných důvodů, tedy ohrožení života, řeší únos, sexuální zneužití a dopravní nehody.

Bohužel vcelku dosti rodiči podceňovaným ohrožením pro děti mladšího a středního školního věku jsou sociální sítě, internet a s tím úzce spojená dětská pornografie. Příkladem je příběh muže 35 let z Jičína, který se vydával za dvanáctiletého chlapce a přes dětský portál přesvědčil dvanáctiletou školačku, aby mu pózovala nahá před webkamerou (Hulanová, 2012, s. 95). Anonymní internetová komunikace může vést přímo k sexuálnímu zneužití a únosu. Navíc děti na telefonu a tím tedy na internetu tráví neuvěřitelné množství, nijak kontrolovaného, času.

V případech ohrožení závislostí u dětí ve věku do 12 let, je třeba sledovat rodinné dispozice, styl výchovy a individualitu dítěte. Rodiče, ale i pedagogičtí pracovníci jsou v tomto ohledu velmi neinformovaní o formách závislostí, jak je rozpoznat, jaké jsou prvotní příznaky a nemají mnohdy ani základní preventivní informace, aby mohli včas a účinně zasáhnout. Navíc se objevují nové a dosud bagatelizované závislosti např. na mobilu, které mohou přímo i napřímo vést i k ohrožení života dítěte.

Samostatnou kapitolu asi tvoří dopravní nehody, jejichž oběťmi jsou děti. Zde je ale velká příležitost pro rodiče a rodinné příslušníky, aby vytvořili ve svém místě bydliště, kde se děti pohybují, bezpečný prostor. Jsou místa, obce, města či jejich části, kde svobodný a bezpečný pohyb dětí pěšky nebo na kole v uličním prostoru je zabezpečen tak, že účastníci dopravy jsou naučeni pod hrozbou sankce, svou jízdu v místě dětem přizpůsobit.

Pokaždé, když nám média popisují nebo ukazují, jak je nebo může být ohroženo dítě, každému se sevře hrdlo a rodiče se utvrdí v tom, že více budou své dítě hlídat, méně je pouštět ven a že je správné jim nenechat volnost a svobodu samostatného pohybu. Média vytvářejí pocit, že neuplyne den, kdy by se nějaký trestný čin nestal a že byl navíc proveden

v okruhu maximálně 10km od místa bydliště každého z diváků. Například deník Blesk, jenž vychází celostátně v nákladu 224 344 výtisků, měl v jednom výtisku ze dne 30. 8. 2017 informace z „černé kroniky“ v celkovém rozsahu 2,5 strany formátu A3. Jednalo se o znásilnění (v Indii), únos 2 dětí (za hranice státu jedním z rodičů), utonutí (v Texasu), krádež, smrt seniorky, sebevraždu, vraždu a kopnutí těhotné ženy. Televizní zpravodajové tvrdí, že záběry z místa trestného činu či dopravní nehody ukazují tolik podrobně proto, že si to diváci přejí. Pochybuji o tom, že většina diváků si přeje dlouhé záběry krvavé louže u těla oběti dopravní nehody, nebo podrobné popisy trestného činu. Samozřejmě že všichni vědí, že k různým tragickým a násilným činům dochází, ale obraz zlého, nelítostného a krutého světa, který média ukazují, způsobuje pochopitelně jen více strachu a paniky.

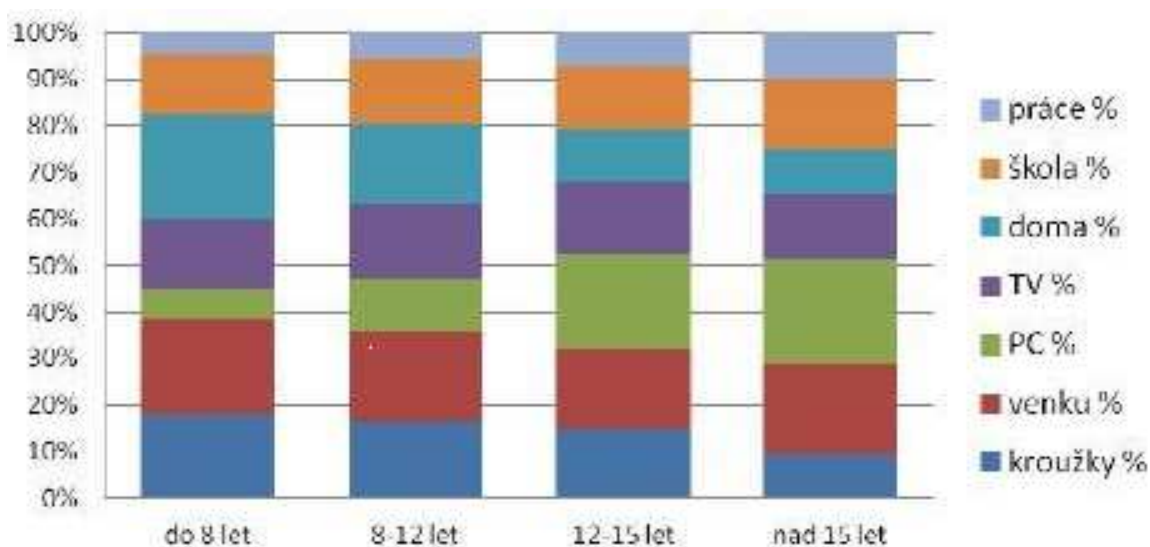
Další, život ohrožující nebezpečí, je sexuální zneužití. V tomto ohledu je pro rodiče zřejmě úplně utajen fakt, nebo si jej nechtějí připustit, že největší obezřetnost v případě tohoto ohrožení by měli směřovat ke svému blízkému okolí, příbuzným, známým a lidem, které jejich dítě navštěvuje. Jak uvádí Elliotová, v 75 % nahlášených případů sexuálního obtěžování, děti dotyčného sexuálního agresora znaly (1995, s. 170). V této souvislosti je třeba uvést také ohrožení, které veřejnost stále podceňuje a to je týrání a zanedbávání dětí. Samostatnou kapitolou jsou pak pohřešované děti a únosy. Mezi pohřešované děti ovšem policejní statistiky počítají i útěky z domova a z výchovně vzdělávacích institucí.

M. Elliotová radí: „ ... *my si musíme zapamatovat jednu zásadní věc - že můžeme dětem pomoci, aby si pak v případě nouze dokázaly pomoci samy.*“ (1995, s. 15). Příkladem mohu uvést vlastní zkušenost z letního soustředění, kde jsem dostala na starosti 10 dětí ve věku 6 - 7 let při návštěvě zoologické zahrady. Vzhledem k tomu, že mám již zkušenosti s vedením skupiny dětí a mám i vlastní děti, domnívala jsem se, že je nutné upozornit je na možnost, že se ztratí a co mají v takovém případě dělat. Věděla jsem, že instrukce musí být jasné, srozumitelné a velmi krátce sdělené. Hned od počátku bylo jasné poznat, které děti o takové možnosti již slyšely a pro které děti to byla novinka. Instruovala jsem je: „ V případě, že se ztratíte, zůstaňte stát na místě, kde jste, já si Vás najdu sama. Pokud by Vás někdo cizí oslovil, sdělte mu jen své jméno, ale nikam s nikým nechoďte, já si Vás najdu sama.“. Samozřejmě pak padaly různé dotazy, které jsem vždy uzavírala stejnou podmínkou, “stát na místě a s nikým nikam nechodit!“ Bylo pro mne důležité, aby to bylo první, co je napadne, i když začnou panikařit. A také jsem chtěla, aby jasná informace – s nikým nikam

nechodit, měla přesah i do jiných situací, když budou jinde, s rodiče, před školou či venku na hřišti. Bylo patrné, že odkrytým tajemstvím, nabyly pocit prozření, vlastní síly a uspokojení nad tím, že samy zvládnou obávanou situaci, kterou jim rodiče mnohdy naznačovali (chyt' se mě, ať se neztratíš), ale nikdy možná nevysvětlili a tedy jim nedali důvěru, že vysvětlení potřebují.

4.1 Dotazníkový průzkum Bc. Jana Cindry

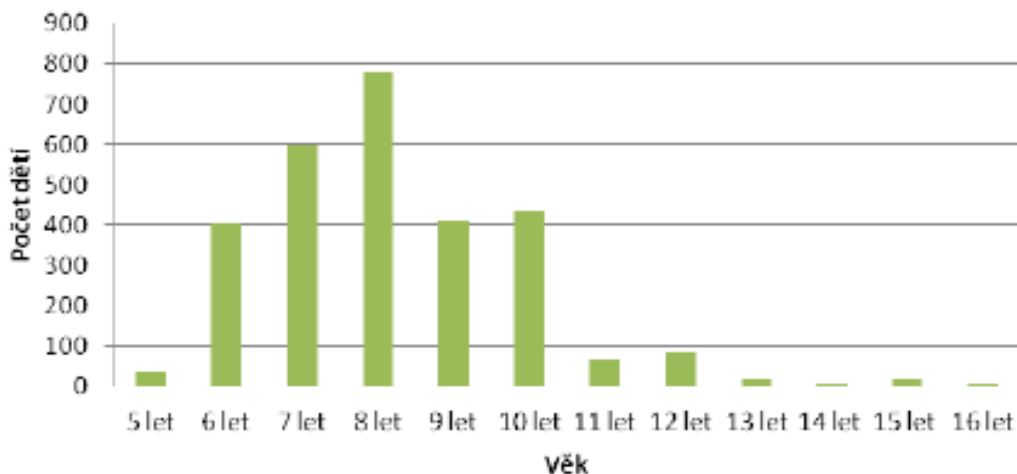
V souvislosti s bezpečím našich dětí a jejich výchovou bych ráda upozornila na zajímavý průzkum s názvem „Jedete v tom taky?“, který v roce 2012 organizoval v Ekocentru Zahrada (dále též Ekocentrum) Bc. Jan Cindr. Zajímal se, mimo jiné, o to jak na mladoboleslavsku tráví děti, školou povinné, svůj volný čas (*graf č. 1*) a co by rodiče uvítali pro zvýšení pocitu bezpečí při volném pohybu dětí po jejich městě.

Graf č. 1: Jak se mění činnosti ve volném čase v závislosti na věku dětí

Bylo osloveno 17 škol formou dotazníku a vyhodnoceno 3008 řádně vyplněných dotazníků. Vzhledem k tomu, že se jednalo o aktivitu Ekocentra, je pochopitelné, že hlavním zájmem bylo zjistit, jak se děti dopravují do školy, tedy v jaké míře využívají automobily, autobusy, kola nebo koloběžky. Zajímavé se mi na celém projektu zdálo právě propojení se samostatností dětí, jejich volným pohybem venku a s tím spojené důvody strachu, který rodiče řeší. Průzkum v závěrečném shrnutí uvádí, že většina rodičů, tedy více jak 2400 (z 3008) míní, že samostatnému pohybu jejich dětí venku brání nedostatek pocitu bezpečí.

Najdeme zde i informaci, od kolika let nechají rodiče své děti chodit samostatně venku (graf č. 2). Tedy kdy dostanou děti od svých rodičů důvěru, učí se zodpovědně pohybovat venku a čelit samostatně nahodilým a někdy i rizikovým situacím.

Graf č.2: Od kolika let nechají rodiče chodit děti samostatně venku?

Podrobnější srovnání ukázalo, že pro rozhodnutí rodičů nechat své děti pohybovat se samostatně venku není rozdíl v pohlaví dítěte, ani ve velikosti obce, kde rodina bydlí. Dále průzkum ukazuje na hlavní dvě příčiny pocitu strachu rodičů při samostatném pohybu dětí venku a to je nebezpečí od cizích lidí a ze silného dopravního ruchu (graf č. 3).

Graf č. 3: Co podle rodičů brání samostatnému pohybu dětí a trávení volného času venku?

Průzkum se také zabývá možnostmi snížení rizika a pocitu nebezpečí, které rodiče vidí v lepší práci policie. Ekocentrum nabízí jako řešení osvětu rodičů a široké veřejnosti, poskytovat objektivní informace o rizicích pro samostatně se pohybující děti a poukazuje na důležitost ochoty rodičů přispět ke zklidnění dopravy.

4.2 Statistická ročenka České republiky

Z hlediska statistiky je vhodné srovnat nebezpečné situace před revolucí, kdy děti svobodně běhaly celé dny venku se situací dnes. Čísla, která dokládají počet obyvatel, kriminální činy spáchané na dětech, především sexuálně motivované činy, únosy a počty dětských obětí při dopravních nehodách. Tedy nebezpečí, které je rodiči a širokou veřejností vnímáno jako největší. Z důvodu nedostatku prostředků a znalostí, nebylo možné výstupy ze statistických materiálů podrobit přepočítání podle jednotné metodiky, sjednotit různorodé metody sběru a zpracování údajů tak, aby byla výsledky statisticky relevantní. Zjištěné údaje jsou zde předkládány jen jako orientační přehled, který může napovědět, jak se historicky situace vyvíjela.

Ročenka 1974 předkládá mimo jiné informace o počtu obyvatelstva a jeho skladbě, počty motorových vozidel, dopravní nehody, nebo přehled trestných činů (s. 99, s. 376, s. 383, s. 549). Celkem obyvatel v ČSSR bylo 14.634.747, v ČSR byl počet 9.964.338, z toho dětí od 0 – 14 let bylo 22,9 %. Motorových vozidel v ČSSR bylo celkem 2.241.675, z toho osobních vozidel bylo 1.192.760 a v Praze 149.992. Dopravních nehod v ČSR bylo 64.373, při nich usmrceno 1.348 osob. Trestné činy v roce 1973 v ČSR 1.902. Kriminální statistika veřejné bezpečnosti uvádí, že v Praze bylo zjištěno 9 únosů a opuštění dítěte (objasněno 7), 60 znásilnění a 212 pohlavních zneužití (ale i ohrožení mravnosti, kuplířství, homosexualita apod. s. 128).

Ročenka 2016 a vybrané tabulky (4. obyvatelstvo, 19. doprava a 27. soudnictví), kriminalita, nehody se statistickými údaji z roku 2015. Celkem obyvatel v roce 2015 v ČR 10.538.275, z toho dětí ve věku 0-14 let 1.531.904. Počet motorových vozidel v roce 2015 je 6.833.808, z toho osobní automobily 5.115.316. Dopravní nehody v roce 2015 celkem 93.067, usmrcené osoby 738. Kriminalita násilná, vraždy 155, mravnostní 2.256, z toho znásilnění 598.

1974	oblast	Popis	Oblast	2015
14 635 000	ČSSR	Obyvatelé		
23%		děti 0-14		15%
9 964 000	ČSR	Obyvatelé	ČR	10 538 000
2 242 000	ČSSR	Moto	ČR	6 834 000
1 192 000	ČSSR	Auto	ČR	5 115 000
150 000	PHA	Auto		
64 000	ČSR	Nehody	ČR	93 000
137	PHA	Nehody		
1 348	ČSR	Usmrcení	ČR	738
1 902	ČSR	TČ		
9	PHA	Únos		
1902	ČSR	znásilnění a pohlavní zneužití	ČR	2256

Tabulka č. 1 Statistické srovnání

Z uvedených dat (tabulka č.1), která jsem zaokrouhlila vyplývá:

- počet obyvatel od roku 1974 do roku 2015 stoupl o 574.000, ale počet dětí klesl o 5%
- počet aut za 41 let stoupl odhadem o devítinásobek, počet usmrcených osob při dopravních nehodách naopak klesl takřka o polovinu
- počet znásilnění a pohlavního zneužití od roku 1974 stoupl o 354 případů

4.3 Zpráva kriminální policie s komentářem nadace Naše dítě

Na serveru Novinky.cz se nachází zpráva kriminální policie z roku 2010, kde se uvádí, že policie ročně pátrá přibližně po tisícovce zmizelých dětí. "Jejich počet se nijak zásadně nemění," hodnotí situaci mluvčí kriminální policie Pavla Kopecká. „Většinou se navíc jedná o drobné záležitosti, kdy se dotyční pouze ztratili a během krátké doby se opět našli.“

Nejvíce pohřešovaných dětí, 1122 případů, bylo za posledních deset let v roce 2002 a naopak nejméně v roce 2009, kdy to bylo 727 případů. Zpráva dále uvádí, že v roce 2010 bylo k 1. 11. vyhlášeno pátrání po 476 osobách mladších 15 let a byla tedy patrná klesající tendence těchto trestných činů.

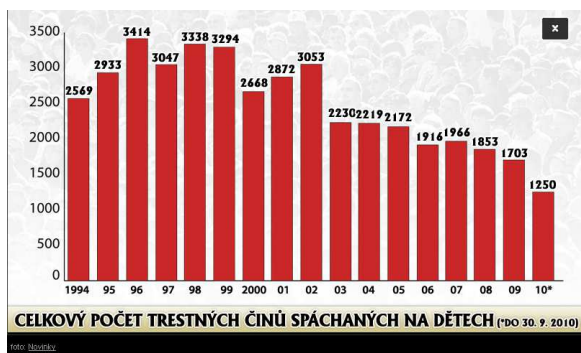
"Každoročně se množí případy pohřešovaných svěřenců, ty ovšem řadíme do samostatné kategorie, jelikož se často jedná o notorické útěkáře," upřesňuje ve zprávě dále

mluvčí. Klasické únosy jsou podle ní ojedinělé. "Ve většině případů se jedná o takzvané rodičovské únosy, kdy se otec s matkou o svého potomka navzájem přetahují."

"Přibližně 98 procent pohřešovaných se nakonec podaří vypátrat," dále doplňuje. „Za posledních 13 let zmizely naprosto beze stopy pouze tři děti."

"Hlavní roli v prevenci násilí na dětech hrají dospělí," uvádí ke zprávě Zuzana Baudyšová, z nadace Naše dítě. "Dítě si samo nepomůže. Naopak nejlepší ochranou dítěte je poučené dítě." shrnuje Václav Lang na uvedeném serveru, Novinky.cz.

Zpráva také uvádí statistické údaje trestných činů (graf č. 4 a č. 5).

Graf č. 4: Celkový počet trestných činů spáchaných na dětech

Graf č.5: Počet znásilněných dětí

Praktická část

5 Předmět výzkumu

Podnětem pro psaní této práce pro mne bylo zamyšlení se nad volným pohybem dětí na hřištích, v parcích a veřejných prostranstvích. Zajímala mne polemika, zda je prostředí bezpečné a co rodičům brání ponechat jejich dětem volný pohyb mimo domov.

V teoretické části jsem se snažila popsat, jak rodiče ovlivňují a mohou ovlivňovat v rámci své výchovy bezpečný a samostatný pohyb svých dětí mimo domov. Dříve nebo později každý rodič pustí své dítě samotné do školy, na kroužek, na hřiště nebo k prarodičům. Takový rodič musí překonat svůj strach a věřit svému dítěti a výchově, kterou do něj vložil.

5.1 Hlavní cíl

Cíl průzkumného šetření se opírá o poznatky z teoretické části práce, zjišťovala jsem, jak rodiče vnímají samostatný pohyb svých dětí mimo domov v lokalitě okrajové části města Prahy a jak samostatný pohyb dětí mimo domov vnímají pedagogové.

Dílejší cíle průzkumného šetření:

Považují rodiče pohyb dětí mladšího školního věku mimo domov za bezpečný?

Jak hodnotí pedagogové bezpečnost dětí mladšího školního věku mimo domov?

5.2 Metody zpracování praktické části a respondenti

V průzkumném šetření a jeho zpracování jsem oslovila rodiče dětí ve věku 6 - 10 let (skupina A) a pedagogy (skupina B) pracující s dětmi v tomto věku.

Pro skupinu A jsem zvolila dotazník od společnosti Survio (*viz příloha č. 1*), který jsem sestavila, uložila a jako hypertextový odkaz rozeslala emailem. Respondenty byli rodiče dětí z obce, kde bydlím a znám tedy i celkové prostředí. Jedná se o městskou část Praha 9 - Třeboradice, která má spíše vesnický charakter, převažuje rodinná zástavba, jsou zde dvě restaurace, školka, fotbalové hřiště, obyvatelé se mezi sebou většinou znají, vzájemně se

zdraví a tráví společný čas na místních kulturních a sportovních akcích. Tato městská část je součástí většího územního celku, kde je spíše panelová zástavba, obchodní centrum, sportoviště i školy. Obec Třeboradice se neustále rozrůstá o nové rodinné domy a mizí charakter vesnice a zvyšuje se hustota silničního provozu. Dle informace odboru evidence obyvatel místního úřadu ze dne 20. 7. 2017 žije v obci 141 rodin s dětmi ve věku 0 - 15 let. Dotazník vyplnilo přes odkaz <https://www.surveio.com/survey/d/B7N5Z9J7F7E8Y9V2K> a zpět odeslalo 18 rodičů.

Skupinu B jsem oslovila metodou řízeného rozhovoru (viz příloha č. 2), který jsem vedla s 6 pedagogy a připravila pro ně 6 otázek. Vybrala jsem 6 pedagogických pracovníků, 3 učitelky a 3 vychovatelky ze školní družiny tak, aby měly různé rodinné stavy a délky praxe. Otázky jsem pokládala osobně a odpovědi zapisovala.

3 učitelky

- 1) žena, věk 39 let, vdaná, 2 děti, zaměstnaná v ZŠ na Praze 9
- 2) žena, věk 45 let, vdaná, 2 děti, zaměstnaná v ZŠ na Praze 9
- 3) žena, věk 30 let, svobodná, bezdětná, zaměstnaná v ZŠ na Praze 9

3 vychovatelky

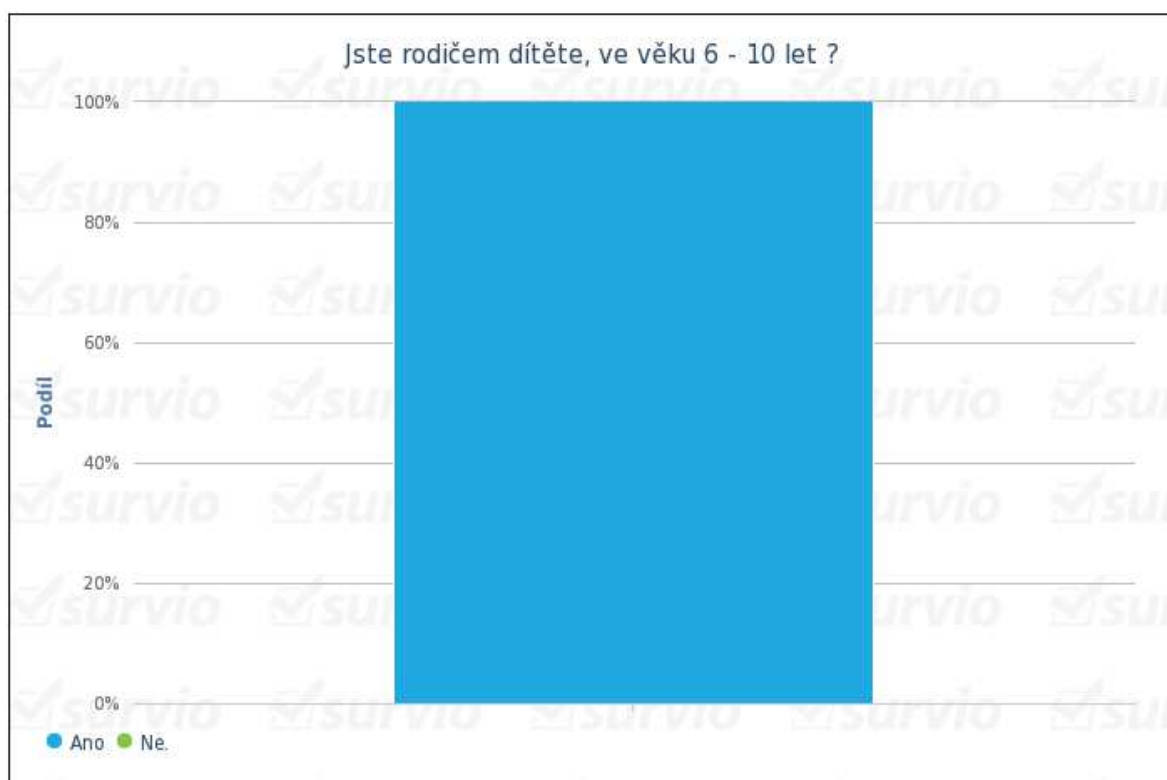
- 4) žena, věk 36 let, rozvedená, 2 děti, zaměstnaná v ZŠ na Praze 9
- 5) žena, věk 32 let, svobodná, bezdětná, zaměstnaná v ZŠ na Praze 9
- 6) žena, věk 42, rozvedená, 2 děti, zaměstnaná v ZŠ na Praze 9

6 Vyhodnocení a shrnutí výsledků

V následujících subkapitolách budou prezentovány výsledky dotazníků a rozhovorů, následně budou zjištěné informace shrnuty a vyhodnoceny.

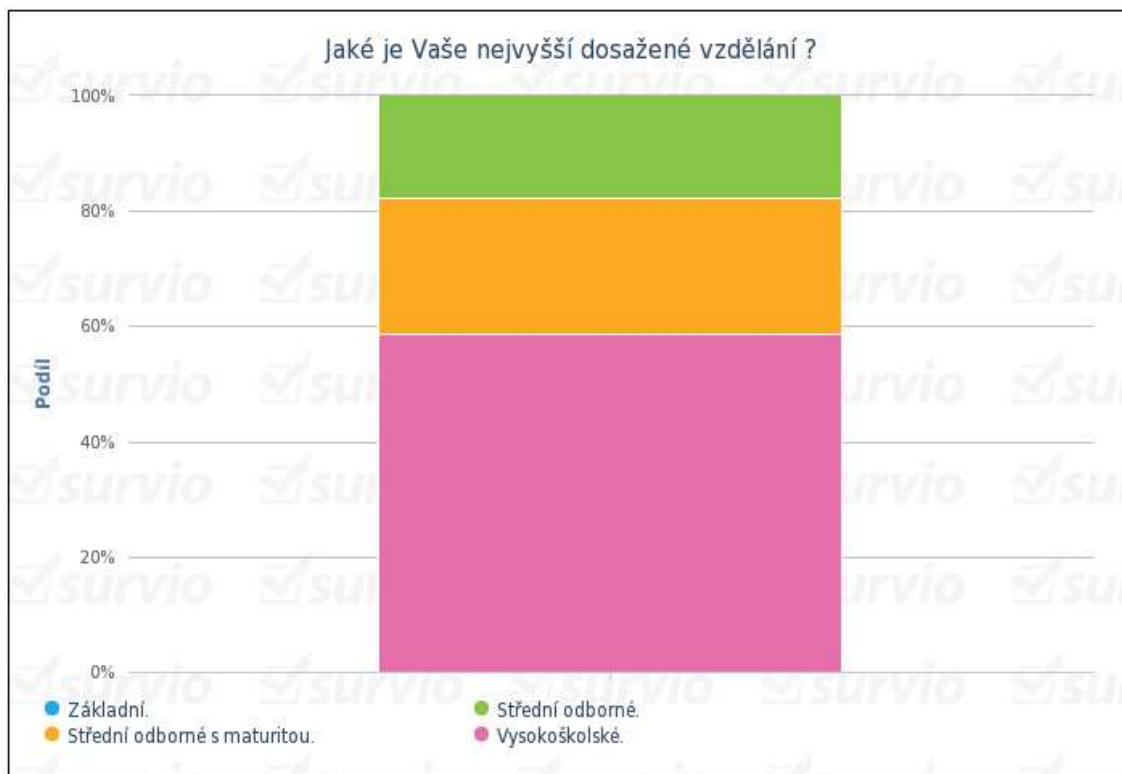
6.1 Dotazník

1) Jste rodičem dítěte, ve věku 6 - 10 let?

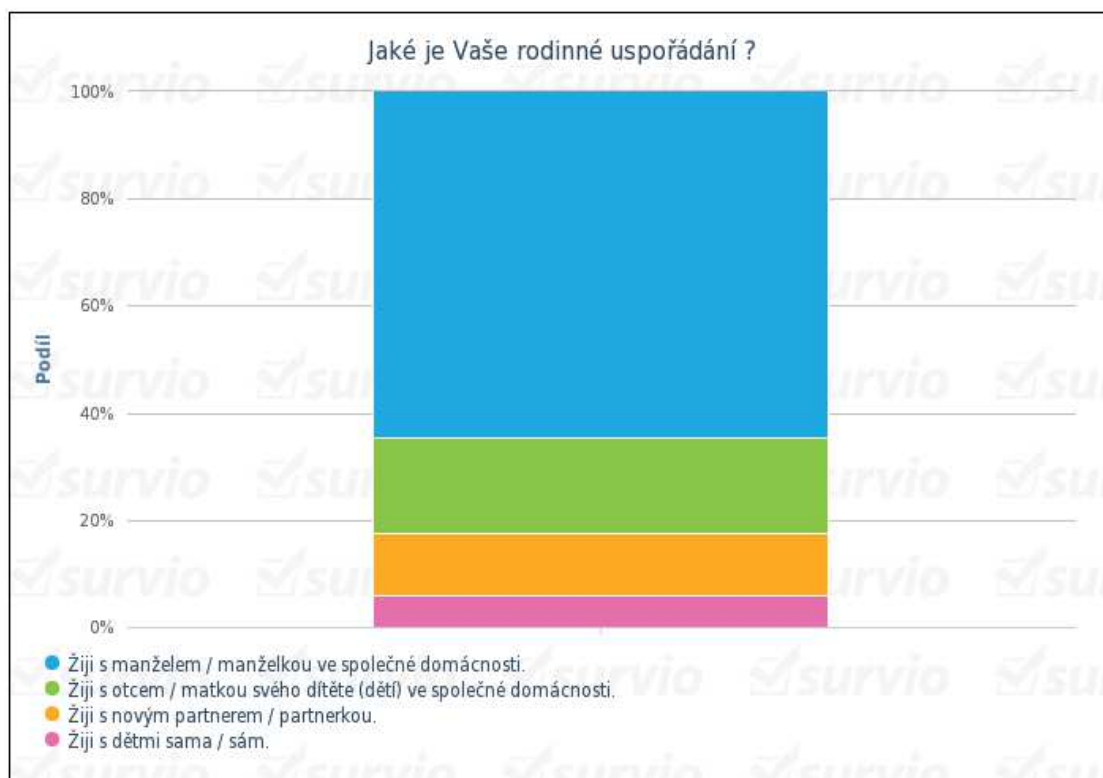
Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano	17	100 %
Ne.	0	0 %

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

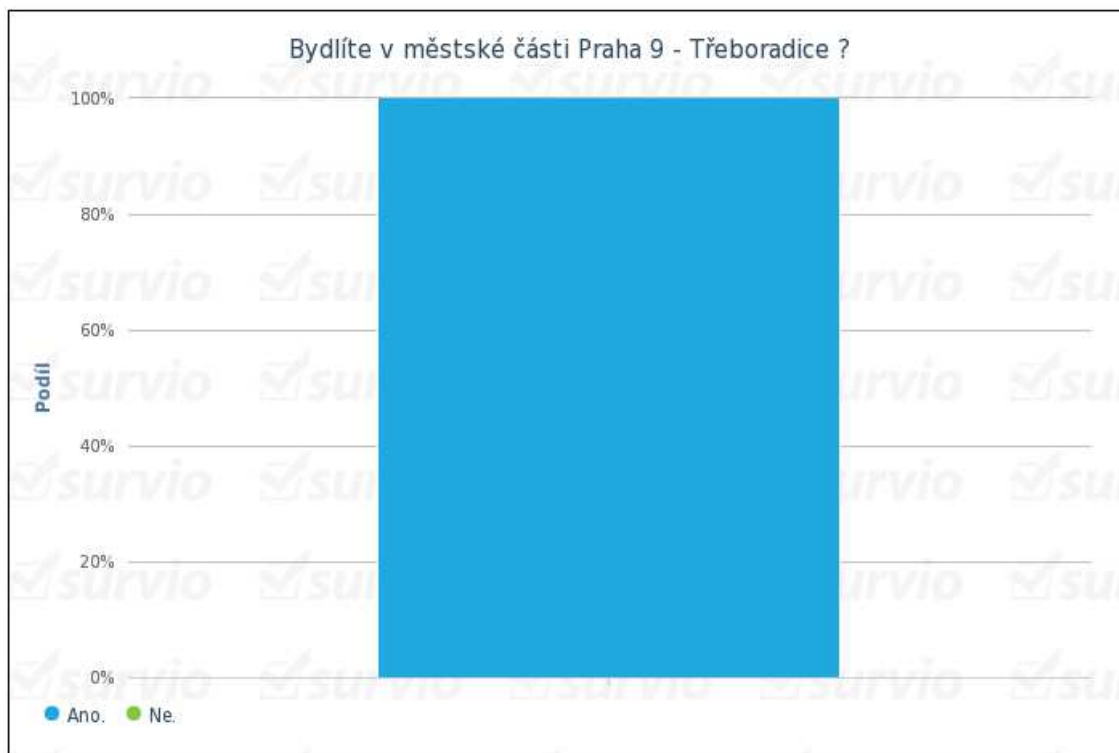
Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Základní.	0	0 %
Střední odborné.	3	17,6 %
Střední odborné s maturitou.	4	23,5 %
Vysokoškolské.	10	58,8 %

3) Jaké je Vaše rodinné uspořádání?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Žiji s manželem / manželkou ve společné domácnosti.	11	64,7 %
Žiji s otcem / matkou svého dítěte (dětí) ve společné domácnosti.	3	17,6 %
Žiji s novým partnerem / partnerkou.	2	11,8 %
Žiji s dětmi sama / sám.	1	5,9 %

4) **Bydlíte v městské části Praha 9 - Třeboradice ?**

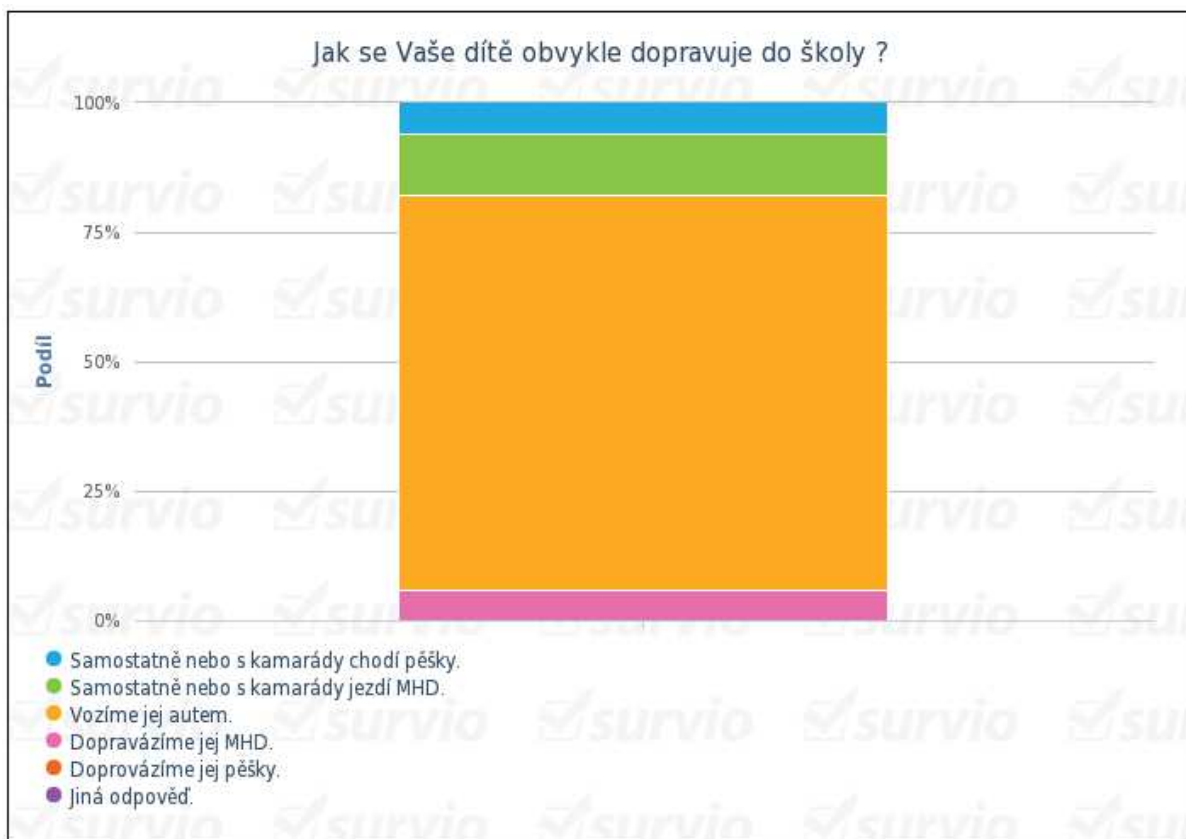
	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano.		17	100 %
Ne.		0	0 %

5) Jaká je vzdálenost školy od místa Vašeho bydliště?

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Do 500 m.	0	0 %
Do 1 km.	3	17,6 %
Do 3 km.	10	58,8 %
Více jak 3 km.	4	23,5 %

6) Jak se Vaše dítě obvykle dopravuje do školy?

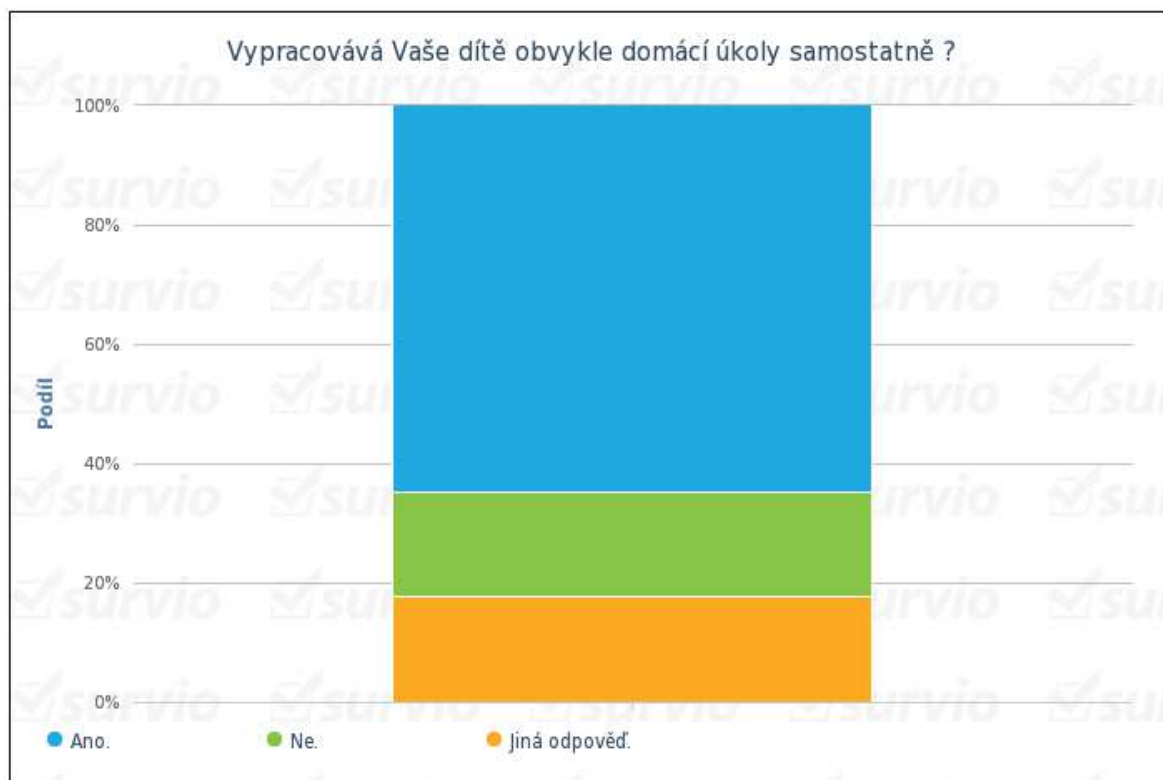
Možnosti odpovědi	Responzí	Podíl
Samostatně nebo s kamarády chodí pěšky.	1	5,9 %
Samostatně nebo s kamarády jezdí MHD.	2	11,8 %
Vozíme jej autem.	13	76,5 %
Dopravujeme jej MHD.	1	5,9 %
Dopravujeme jej pěšky.	0	0 %
Jiná odpověď.	0	0 %

7) Má Vaše dítě nějaké zdravotní omezení?

	Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano.		1	5,9 %
Ne.		16	94,1 %

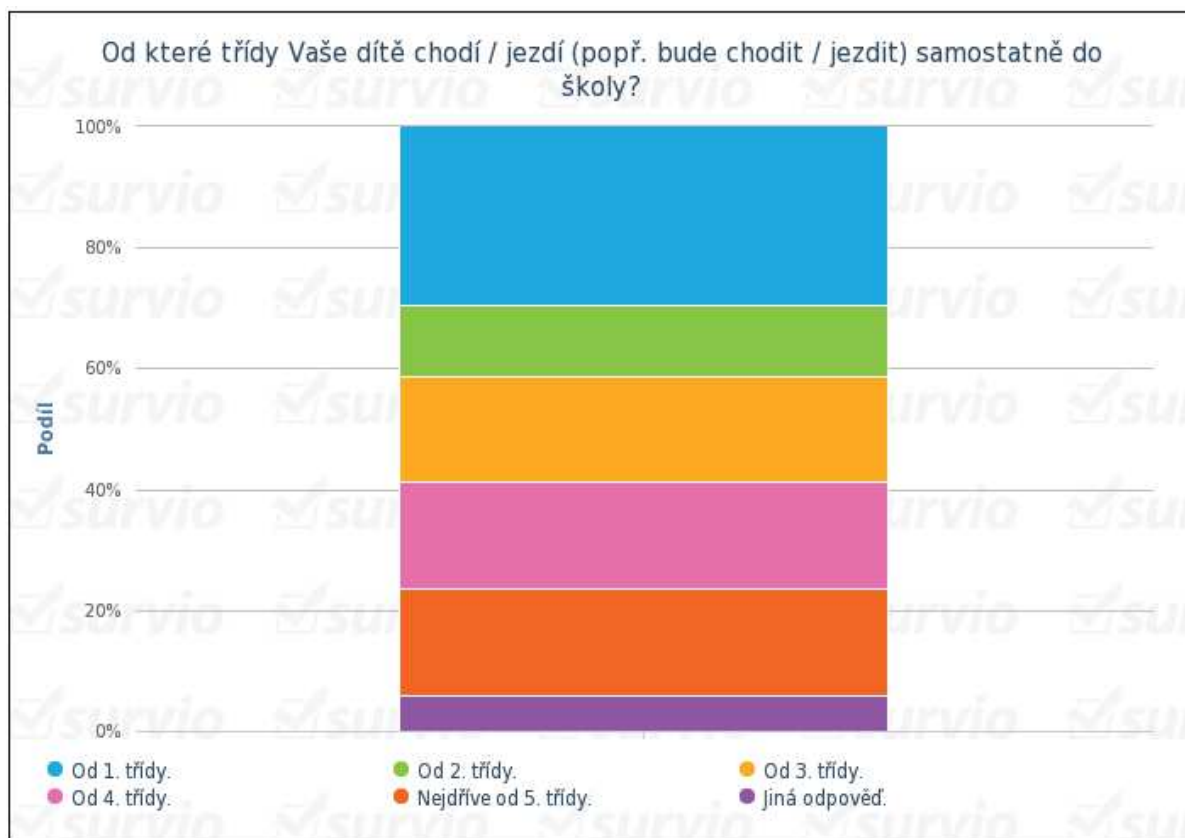
8) **Vypracovává Vaše dítě obvykle domácí úkoly samostatně?**

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano.	11	64,7 %
Ne.	3	17,6 %
Jiná odpověď.	3	17,6 %

Jiná odpověď.: A) Chodí do školky. B) Tak půl na půl. C) Jak, kdy.

9) **Od které třídy Vaše dítě chodí / jezdí (popř. bude chodit / jezdit) samostatně do školy?**

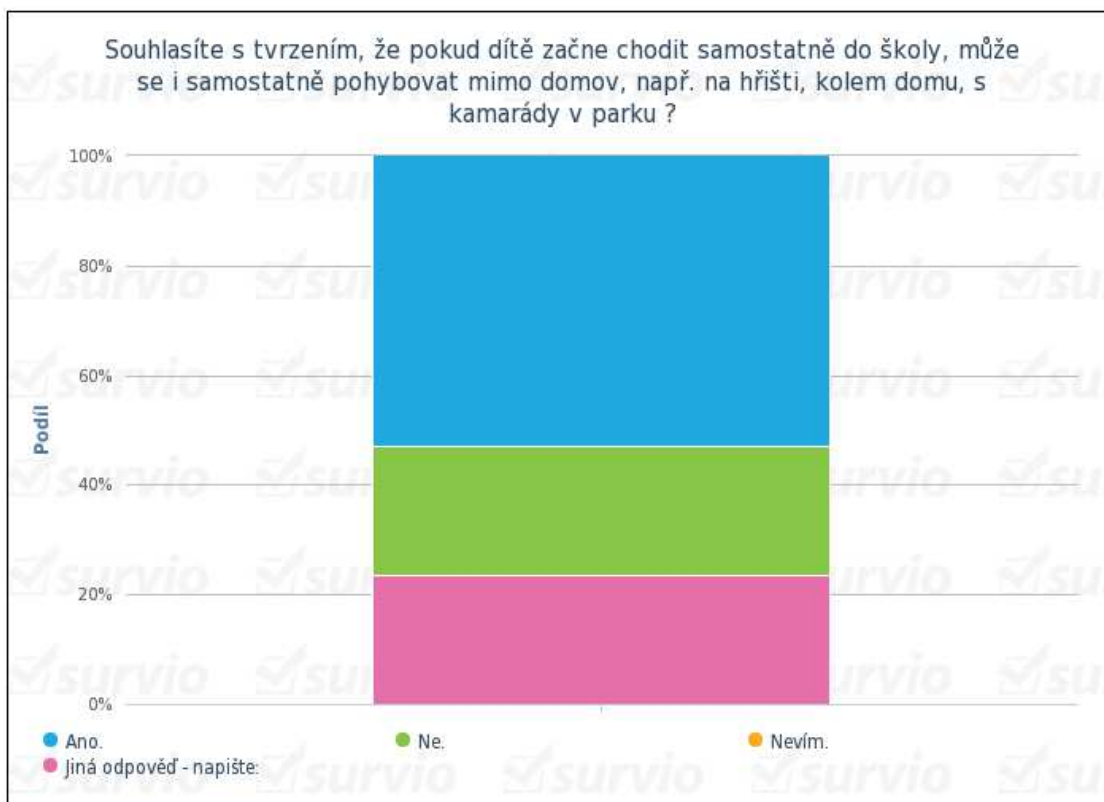

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Od 1. třídy.	5	29,4 %
Od 2. třídy.	2	11,8 %
Od 3. třídy.	3	17,6 %
Od 4. třídy.	3	17,6 %
Nejdříve od 5. třídy.	3	17,6 %
Jiná odpověď.	1	5,9 %

Jiná odpověď.:

A) Dítě do školy vozíme, neb je škola na trase do zaměstnání. Ze školy začalo samostatně jezdit od 4.T.

10) Souhlasíte s tvrzením, že pokud dítě začne chodit samostatně do školy, může se i samostatně pohybovat mimo domov, např. na hřišti, kolem domu, s kamarády v parku?

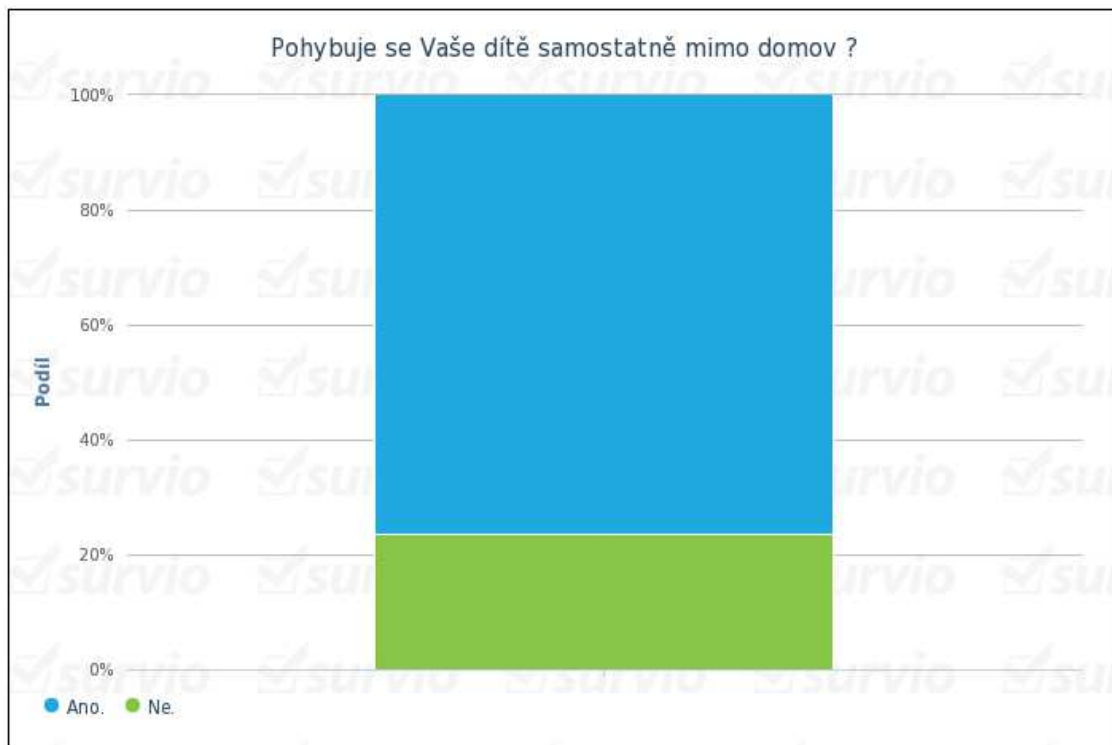

Možnosti odpovědí	Responzí	Podíl
Ano.	9	52,9 %
Ne.	4	23,5 %
Nevím.	0	0 %
Jiná odpověď - napište:	4	23,5 %

Jiná odpověď - napište::

A) Nevnímám tento vztah jako automatický. Volnost je jistě větší, ale stále pod "kontrolou", pravidly. B) Moje dítě se může samostatně pohybovat kolem domu. Již byl sám na hřišti. Čako park- to nevím... . C) Ano, ale v řízeném režimu – tj. vím, kde je. D). Záleží na tom, kam jde.

11) Pohybuje se Vaše dítě samostatně mimo domov?

	Možnosti odpovědi	Responzí	Podíl
Ano.		13	76,5 %
Ne.		4	23,5 %

12) Co podle Vás brání samostatnému pohybu dětí (věk 6 - 10 let) mimo domov?

A) Současná společnost, kriminalita atd.

B) Strach rodičů o bezpečnost dítěte - automobilová doprava, nebezpečí od cizích osob.

C) Strach o bezpečnost ze strany rodičů.

D) Strach o ně.

E) Obava rodičů o bezpečnost dítěte. Přístup k volnosti dítěte v tomto věku by se měl odvíjet od individuální zralosti dítěte. Věřím, že u každého dítěte nastane okamžik, kdy samo začne požadovat větší míru zodpovědnosti, vč. formy volného pohybu.

F) Jsem přesvědčena, že pokud dítě zná prostředí a je dostatečně poučeno o chování se samostatně (např. neodcházet nikam mimo známé prostředí s cizími lidmi, neodjíždět s nimi nikam autem,...) ví, kam jde a proč, a je mu dána důvěra, nebrání mu nic.

G) Ochrana dítěte před cizími lidmi (kriminalitou).

H) Bezpečí dětí.

I) Strach rodičů.

J) Jejich lenost, resp. inklinace k "instantní" zábavě, kterou mají doma k dispozici na jedno kliknutí. Potom je to spirála: Venku nejsou děti, protože tam nejsou děti. Z externích faktorů je největší problém dopravní intenzita.

K) Strach.

L) Věk dítěte.

M) Nedostatek míst, kde by se mohly volně a samostatně pohybovat

N) Rodiče a obavy o děti.

O) Současná bezpečnostní situace.

P) Média- lidé mají strach. To je zásadní. Rodičům vadí, že je nemají pod dohledem. Někteří také řeší, kdo se s kým baví a určují dětem s kým se budou či nebudou bavit.

Q) Pokud něco brání, pak je to nesamostatnost dětí, přílišný strach pečovatелů o dítě a malá důvěra v něj.

13) Jaké systémové řešení by podle Vás pomohlo samostatnému pohybu dětí (věk 6 - 10 let) mimo domov?

- A) Důležité je dítěti věřit, ale v naší době je těžké ovlivnit ostatní faktory, které můžou dítěti ublížit.
- B) Více městských strážníků v ulicích, u hřišť atd.
- C) Více strážníků / policistů v ulicích.
- D) Nevím.
- E) Za mne je nutné pravidelné hlášení přes mobilní telefon. Nejprve dítě "funguje"dle přesně stanovených pravidel, jsou kontrolována, časem roste míra důvěry, klesá míra kontroly, rozšiřuje se pole zodpovědnosti. Význam školy v důrazu na zodpovědnost.
- F) Nevím jaké systémové řešení by toto dokázalo zařídit. Věřím, že pouze edukace a rozhovor s dítětem nám rodičům napoví, zda je dítě schopné samostatný pohyb mimo domov zvládat a jak ho můžeme v rozvoji samostatnosti podpořit.
- G) Nevím.
- H) Větší množství policistů.
- I) Méně "nástrah" v dopravě a prostředí.
- J) To je otázka na nobelovku, ne?
- K) Více odvahy.
- L) Přestěhovat se do menšího městečka, ale to není systémové
- M) Napřed dětské hřiště v rozumné vzdálenosti - tj. nemusí přecházet velké silnice. Určitě také více přechodu pro chodce, těch myslím je v Třeboradicích žalostně málo.
- N) Nevím.
- O) Nestrašit lidi, ale to se nikdy nestane. Lidi jsou pořád strašeni ze všech stran. Hlavně politici berou strach jako svoji zbraň. Velmi zajímavé téma, napadá mě, jedině osvěta ze strany politiků a více pozitivní zprávy. Ale to se opět nestane.....
- P) Systémové řešení jako takové neexistuje. Úplně by stačilo, kdyby každý ve svém autě dodržoval povolenou rychlost a lidé, kteří se pohybují po městě, nebyli lhostejní.

6.2 Shrnutí

Na základě odpovědí v dotazníku u skupiny A jsem zjistila vcelku rozdílné názory na bezpečí dětí mladšího školního věku při jejich volném pohybu mimo domov. Většina respondentů 59% má vysokoškolské vzdělání a 65% žije ve společné domácnosti s manželem /manželkou. Školu vzdálenou od místa bydliště má 59% do 3km a většina dětí respondentů 77% jsou do školy dopravovány autem. Předpokládám u dětí dotázaných respondentů větší míru samostatnosti, neboť si 65% z nich vypracovává domácí úkoly samostatně.

Odpovědi na otázku číslo 9 jsou velmi rozdílné, 29 % rodičů pouští (popř. bude pouštět) své děti samostatně do školy od 1. třídy, 12% od 2. třídy, po 18% od 3., 4. a 5. třídy. Přímý vztah mezi samostatnou docházkou do školy a volným pohybem mimo domov vidí 53% rodičů, naopak 24% rodičů se nedomnívá, že dítě, které již chodí samostatně do školy, by se mohlo i samostatně pohybovat mimo domov (např. na hřišti nebo s kamarády v parku). Samostatný pohyb dětí mimo domov dovolí 77% rodičů dětí ve věku 6 – 10 let.

V posledních dvou otázkách v mém dotazníku rodiče řešili zábrany, které spatřují v samostatném pohybu dětí mimo domov a hledali jejich možné odstranění. Při vyjmenovávání zábran zaznělo nejvíce slovo strach (obava), cizí lidi, kriminalita, dopravní intenzita. Tři respondenti vyjádřili názor, že zábrany jsou především na straně rodičů, kteří nemají ke svému dítěti důvěru, děti jsou nesamostatné, nepoučené o možných rizicích a jak se jim vyvarovat. Jako řešení, jak pomoci samostatnému pohybu dětí, rodiče uváděli více strážníků a větší důvěru ve své dítě. Potřebu důvěry vidím i v odpovědi „více odvahy“, která je namířena směrem k rodiči a jeho odvaze předat dítěti jeho vlastní zodpovědnost. Další rodiče spatřují řešení ve vybudování většího množství přechodů, stěhování do malé obce, větší všímavosti lidí, nebo zvýšení osvěty přes media, která lidi zatím jen straší.

Většina dotázaných rodičů nepovažuje pohyb dětí mladšího školního věku mimo domov za bezpečný z důvodu uvedených rizik.

6.3 Rozhovory

A) Působíte na ZŠ, 1. stupeň a máte na starosti děti ve věku 6 - 11 let?

- 1) Ano.
- 2) Ano.
- 3) Ano
- 4) Ano.
- 5) Ano, Soukromá základní škola, Praha - 9, vychovatelka ŠD, třída 3. A (8,9 - 10 let).
- 6) Ano, působím na ZŠ jako vychovatelka ŠD a mám na starosti děti ve věku 6 - 11let.

B) Jak dlouho pracujete ve školství?

- 1) 11 let.
- 2) 8 let.
- 3) 5 let.
- 4) 7 let.
- 5) 3 roky.
- 6) Ve školství pracuji 5 let.

C) Mluvíte s dětmi o jejich volném pohybu mimo školu, kdy a při jaké příležitosti?

- 1) Ano, v pondělním pravidelném komunitním kruhu. Pak o přestávkách, pokud mají děti potřebu mi o svém volném čase vyprávět. Jako učitelka jsem samozřejmě povinna poučit děti o BOZP v čase mimo školu.
- 2) Ano, při vyprávění zážitků z víkendu nebo před prázdninami.
- 3) Ano, v pondělí ráno o víkendových aktivitách a v rámci třídnických hodin, příp. individuálně o přestávkách.
- 4) Mluvím, když jdeme do prostoru mimo budovu školy.
- 5) Ano. Běžný rozhovor ve družině, u her nebo u vyrábění výrobků. Děti rády vypráví zážitky mimo školu.

- 6) S dětmi mluvím o jejich volnočasových aktivitách a to hlavně proto, abych věděla jejich záliby a jak tráví svůj volný čas.

D) Domníváte se, že jsou děti v dnešní době v bezpečí, když se samostatně pohybují mimo školu?

- 1) Otázka je, zda se vůbec samostatně pohybují mimo školu, domnívám se, že se dnes samostatně moc nepohybují. Pokud ano, domnívám se, že jsou v relativním bezpečí.
- 2) V úplném bezpečí nejsou nikdy nikde, přesto si ale myslím, že jim žádné velké nebezpečí nehrozí.
- 3) Myslím si, že relativně v bezpečí jsou, pokud jsou od rodičů, příp. od učitelek a vychovatelek poučeni o tom, jak se chovat venku, např. prevence úrazů, nemluvit s cizími lidmi, jak se chovat, když je osloví někdo neznámý, jak se chovat při přecházení a v dalších dopravních situacích, nevstupovat, kam se nemá - obecně, na co si dát pozor. Ale vždy mohou na nějaké nebezpečí narazit, 100% ochránit určitě nelze.
- 4) Pokud jsou dostatečně poučeny a necourají se jinde než na přímé cestě do a ze školy, tak ano. A také záleží na věku. 6-8 let jsou v daleko menším bezpečí než starší, protože si méně uvědomují rizika a jsou více důvěřivé.
- 5) Jenom některé děti jsou v bezpečí.
- 6) Myslím, že pokud dítě dodržuje určité zásady, které jim neustále opakujeme, tak jsou děti venku v bezpečí.

E) Jaké největší nebezpečí, podle Vás, číhá na děti při jejich volném pobytu venku?

- 1) Asi nebezpečí spojené s automobilovou dopravou a příp. nějaký úraz, který si mohou způsobit. To ale vztahuji obecně i na své děti
- 2) Přímá konfrontace s dopravními prostředky z důvodu nepozornosti a zbrklosti.
- 3) Úrazy na hřištích, přecházení rušných silnic, oslovení neznámými lidmi.
- 4) Za prvé určitě, přechody přes silnice, za druhé setkání s menšinami, za třetí setkání s různými individui.
- 5) Jejich naivita - děti mají představu, že pokud si někdo cizí řekne o jejich 20 tisícový mobilní telefon, tak dělají dobrý skutek, když ho půjčí, jenom na zavolání. Třeba i sedmnáctiletému klukovi na kole. Nesamostatnost, hlavně neschopnost samostatně uvažovat. Děti opravdu věří reklamám, myslí si, že pokud je to někde napsáno, tak to

musí být pravda. Dítě má často problém poradit si, venku samo, protože je zvyklé, že rodič za něj všechno udělá.

- 6) Určitě silná pražská doprava a možné úrazy děti při jejich hrách.

F) Jaká opatření byste uvítala pro zvýšení bezpečnosti dětí, při jejich volném pohybu venku?

- 1) Já bych to v zásadě neměnila, přijde mi padlé na hlavu zvyšovat veškeré zabezpečení, ale např. umístění policisty na každou křižovatku bezpečí zvyšuje, ale nedělala bych to. Cítím se bezpečně, když mají telefon a mohou mi zavolat.
- 2) Nevím o žádném opatření, které by bylo nyní nutné zavést.
- 3) Besedy ve školách, ochranné pomůcky jako helma, vesta.
- 4) Více policistů na rizikovém prostranství. Např. u nás u školy (P9) jsou dva, ale tam mi to přijde bezpečné a přehledné z hlediska silničního provozu.
- 5) Prevence ze strany rodičů. Je důležité povídat si s dítětem o různých tématech - ne jenom o Karkulce, kterou sežral vlk. Skrz poetiku pohádek se děti budou bát, ale nebudou vědět co nebo kdo, vlk je. Je potřeba s dětmi mluvit otevřeně, citlivě a rozšiřovat jim obzory. Pokud v dnešní společnosti škola více vychovává, než vyučuje, tak by společnosti prospěl program, který by pomoci školených pedagogů učil děti už ve školce, jak vnímat život ve 21. století. Internet, youtube, sociální sítě, vymývaní mozku médii, tlak reklamy - hlavně na děti, psychologické vydírání, politická propaganda a další. GPS lokace je taky fajn, ale jenom do určitého věku.
- 6) Často opakovat dětem jak se chovat, jak pomoci, jak si pomoc přivolat a co si můžeme nechat líbit a na co mají děti reagovat. Opatření bych žádný nedělala.

6.4 Shrnutí

Jeden z respondentů skupiny A se odkazuje na získávání zodpovědnosti dětí ve škole, je tedy zajímavé posoudit, jak otázku bezpečného pohybu dětí mimo domov a školu vidí skupina B, *příloha č. 2*. Oslovené pedagožky pracují ve školství 3 až 11 let. Všech 6 pedagogů se domnívá, že děti jsou v dnešní době při samostatném pohybu mimo domov relativně v bezpečí. Jako největší nebezpečí pro děti jmenovali pedagogové 5x rušnou automobilovou dopravu, 3x úrazy a 2x kontakt s cizími lidmi. Velkou starostí pro jednu paní vychovatelku byla dětská naivita, neinformovanost, nezkušenost, kterou způsobují příliš starostlivý rodiče. Pro zvýšení bezpečnosti 3 pedagogové nenavrhují žádné konkrétní zabezpečení, ale zároveň kladou velký důraz na besedy, prevenci, společenskou osvětu i rodičovskou otevřenost v komunikaci a to již pro děti v předškolním věku.

Pedagogové hodnotí bezpečnost dětí mladšího školního věku mimo domov pozitivně.

Závěr

Hlavním cílem práce bylo popsat aspekty výchovy dětí mladšího školního věku, z hlediska jejich samostatného a bezpečného pohybu mimo domov.

Cíl práce byl splněn v teoretické části, kde jsem postupně odhalila a popsalas aspekty výchovy, které podporují nebo omezují přípravu dětí na samostatný a bezpečný pohyb mimo domov.

Cílem pro výzkumnou část bylo zjistit, jaké postoje mají rodiče a pedagogové k bezpečnému pohybu dětí mimo domov.

Prostřednictvím dotazníku a rozhovorů jsem oslovila rodiče a pedagogy s dotazy na jejich postoje k bezpečnému pohybu dětí mimo domov. Postoje obou skupin jsem popsalas v subkapitole 6.2 a 6.4 s názvem Shrnutí, čímž jsem splnila daný cíl.

Strach a obavy rodičů o bezpečí svých dětí jsou v dnešní době největším, často jediným vodítkem a směrem rodičovské výchovy. Tyto obavy, pokud jsou přehnané, mohou dítěti znemožnit pocit víry v sama sebe a své schopnosti, nabytí zdravého sebevědomí a převzetí zodpovědnosti za své činy a reakce. Takové kompetence jsou ale pro dítě životně důležité, důvěra v sebe a ve svou schopnost nalézat vlastní řešení, se promítá do všech částí jeho života – později dospělé osoby. Ovlivňuje sociální vztahy, toleranci, respekt, úctu k sobě a svému okolí.

Jediný způsob, jak dětem umožnit získání sebedůvěry a zodpovědného jednání, je vystavit je přiměřeným rizikům a podpořit je při samostatnosti v hledání řešení problémů a překonávání překážek. Předškolní a mladší školní věk je ideální doba, kdy rodič může být dítěti pomocníkem při řešení malých problémů a tím jej připravovat na hledání řešení problémů velkých. Jediná forma jak být v této době pomocníkem je stát vedle něj, nikoliv před ním – neboť překážku a její řešení pak nevidí dítě, ale rodič.

Při výchově považuji za nutné dětem důvěřovat, vysvětlovat možná rizika a spolu s nimi hledat vhodná řešení odrážející individualitu a schopnosti konkrétního dítěte. Doporučuji ponechat dětem více volnosti a samostatnosti při pohybu mimo domov, poskytovat jim méně komfortu a připravených řešení a nenechávat se zastrašovat masmédií, která informacemi o tragických událostech dohání potřebnou sledovanost.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použitých českých zdrojů

- CIPRO, M. *Průvodce dějinami výchovy*. Praha: Panorama, 1984. ISBN 505-21-857
- ČÁP, J. *Psychologie výchovy a učení*. Praha: Univerzita Karlova, Karolinum a H + H 1993. ISBN 80-7066-534-3
- ČÁP, J. *Rozvíjení osobnosti a způsob výchovy*. Praha: ISV - nakladatelství, 1996. ISBN 80-85866-15-3
- ČECH, S. a M. ŘEZNÍČEK. *Zločin kolem nás*. Praha: Melantrich, 1997. ISBN 80-7023-253-6
- ELLIOTOVÁ, M. *Jak ochránit své dítě*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-034-0
- HAUSER, U. *Rodiče potřebují hranice*. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0064-2
- HAVLÍK, R. a J. KOŤA. *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-635-7
- HONZÁK, R. *Strach, tréma, úzkost a jak je zvládnout*. Praha: Maxdorf, 1995. ISBN: 80-85800-05-5
- HOSKOVCOVÁ, S. *Psychická odolnost předškolního dítěte*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1424-8
- HORÁKOVÁ HOSKOVCOVÁ, S. a L. SUCHOCHLEBOVÁ RYNTOVÁ. *Výchova k psychické odolnosti dítěte*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2206-1
- HULANOVÁ, L. *Internetová kriminalita páchaná na dětech*. Praha: Triton, 2012. ISBN 978-80-7387-545-9
- Kolektiv OKER FKÚ A AVA FMV. *Kriminální statistika veřejné bezpečnosti za rok 1974*. FSÚ, ČSÚ, SSÚ, *Statistická ročenka ČSR*. Praha: SNTL, 1974
- KRAUS, B. a kolektiv autorů. *Člověk – prostředí – výchova*. Brno: Paido, 2001. ISBN 80-7315-004-2
- LANGMEIER, J. a D. KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. Praha: Grada, 2006. ISBN 80-247-1284-9
- LOUCKÁ, P. a L. TRAPKOVÁ a M. CHVÁLA. *Žena a muž v rodině*. Praha: Vyšehrad 2014. ISBN 978-80-7429-479-2

- MASLOW, A. H. *O psychologii bytí*. Praha: Portál, 2014. ISBN 978-80-262-0618-7
- MATĚJČEK, Z. *Škola rodičů*. Praha: Maxdorf, 2000. ISBN 80-85912-29-5
- MATĚJČEK, Z. *Výbor z díla*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1056-6
- MATĚJČEK, Z. *Co, kdy a jak ve výchově*. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-2620519-7
- NAKONEČNÝ, M. *Lidské emoce*. Praha: Academia, 2000. ISBN 80-200-0763-6
- NOVÁK, T. *Jak vychovat sebevědomé dítě*. Praha: Grada Publishing, a.s., 2013. ISBN 978-80-247-4522-0
- OPATŘILOVÁ, M. *Sebevýchova vysokoškolských studentů*. Brno: Univerzita J. E. Purkyně 1984
- PAŘÍZEK, V. *Základy obecné pedagogiky*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 1996
- PRŮCHA, J. a E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-029-4
- PRŮCHA, J. *Pedagogická encyklopedie*. Praha: Portál 2009. ISBN 978-80-7367-546-2
- ROGGE, J. *Děti potřebují hranice*. Praha. Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-634-6
- SEDLAČKOVÁ, D. *Rozvoj zdravého sebevědomí žáka*. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2685-4
- ŠIMÍČKOVÁ - ČÍŽKOVÁ, J. a I. BINAROVÁ a K. HOLÁSKOVÁ a A. PETROVÁ a I. PLEVOVÁ a M. PUGNEROVÁ. *Přehled vývojové psychologie*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2010. ISBN 978-80-244-2433-0
- ŠTRÉBLOVÁ, M. *Vybrané kapitoly z pedagogiky: Informace - výchova – pedagogika*. Praha: Pedagogická fakulta UK, 2014. ISBN 978-80-7290-669-7
- VÁGNEROVÁ, M. *Vývojová psychologie*. Praha: Karolinum 2012. ISBN 978-80-246-2153-1

Seznam použitých internetových zdrojů

Alternativní školy . *Alternativní školy* [online]. Copyright © 2001 [cit. 19.02.2018]. Dostupné z: http://www.alternativniskoly.cz/http://www.unievydavatelu.cz/cs/deniky/fakta_cisla_denich/prodany_naklad_deniku/314-deniky_celostatni

„Jedete v tom taky?“ Výsledky unikátního průzkumu jak mladoboleslavské děti tráví volný čas a cestují do školy | Ekocentrum Zahrada. *Aktuality / MB-eko.cz* [online]. Copyright © MB [cit. 05.03.2018]. Dostupné z: <http://www.mb-eko.cz/zahrada/aktualita/jedete-v-tom-taky-vysledky-unikatniho-pruzkumu-jak-mladoboleslavske-deti-travi-vol>

Statistická ročenka České republiky - 2016 | ČSÚ. *Český statistický úřad / ČSÚ* [online]. [cit. 15.03.2018]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/statisticka-rocenka-ceske-republiky-2016>

Útoků na děti ubylo, ale počet znásilněných a zavražděných dětí roste – Novinky.cz . *Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu* [online]. Copyright © 2003 [cit. 20.03.2018]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/domaci/215666-utoku-na-deti-ubylo-ale-pocet-znasilnenych-a-zavrazdenych-deti-roste.html>

Legislativa:

Česko. Zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, ve znění pozdějších předpisů (školský zákon). Školský zákon ve znění účinném od 1. 9. 2017 do 31. 8. 2018, MŠMT ČR. *MŠMT ČR* [online]. Copyright ©2013 [cit. 09.04.2018]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty-3/skolsky-zakon-ve-zneni-ucinnem-od-1-9-2017-do-31-8-2018>

Seznam zkratek

CNS – centrální nervová soustava

PC – personal computer neboli osobní počítač

TV – televizní vysílání

TČ – trestná činnost

ČSSR – Československá socialistická republika

ČSR – Česká socialistická republika

ČR – Česká republika

ZŠ – základní škola

MHD – městská hromadná doprava

T – třída

BOZP – bezpečnost a ochrana zdraví při práci

ŠD – školní družina

GPS – globální poziční systém

Seznam obrázků, grafů a tabulek

Seznam obrázků

Obrázek č. 1: Maslowova pyramida potřeb

Obrázek č. 2: Klasifikace úzkostí

Seznam grafů

Graf č. 1: Jak se mění činnosti ve volném čase v závislosti na věku dětí

Graf č. 2: Od kolika let nechají rodiče chodit děti samostatně venku?

Graf č. 3: Co podle rodičů brání samostatnému pohybu dětí a trávení volného času venku?

Graf č. 4: Celkový počet trestných činů spáchaných na dětech

Graf č. 5: Počet znásilněných dětí

Seznam tabulek

Tabulka č. 1: Statistické srovnání

Seznam příloh

Příloha č. 1: Dotazník Survio

Příloha č. 2: Otázky pro pedagogy

Příloha č. 1

Dotazník Survio

1) Jste rodičem dítěte, ve věku 6 – 10 let?

Ano / Ne

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Základní

Střední odborné

Střední odborné s maturitou

Vysokoškolské

3) Jaké je Vaše rodinné uspořádání?

Žiji s manželem/ manželkou ve společné domácnosti

Žiji s otcem/ matkou svého dítěte/ dětí ve společné domácnosti

Žiji s novým partnerem/ partnerkou

Žiji sama/sám

4) Bydlíte v MČ Třeboradice?

Ano / Ne

5) Jaká je vzdálenost školy od místa Vašeho bydliště?

Do 500 m

Do 1 km

Do 3 km

Více jak 3 km

6) Jak se Vaše dítě obvykle dopravuje do školy?

Samostatně nebo s kamarády chodí pěšky

Samostatně nebo s kamarády jezdí MHD

Vozíme jej autem

Doprovázíme jej MHD

Doprovázíme jej pěšky

Jiná odpověď – napište ...

- 7) **Má Vaše dítě nějaké zdravotní omezení?**
Ano / Ne
- 8) **Vypracovává Vaše dítě obvykle domácí úkoly samostatně?**
Ano
Ne
Jiná odpověď – napište ...
- 9) **Od které třídy Vaše dítě chodí/ jezdí (popř. bude chodit/ jezdit) samostatně do školy?**
Od 1. třídy
Od 2. třídy
Od 3. třídy
Od 4. třídy
Nejdříve od 5. třídy
Jiná odpověď – napište: ...
- 10) **Souhlasíte s tvrzením, že pokud Vaše dítě začne chodit samostatně do školy, může se i samostatně pohybovat mimo domov, např. na hřišti, kolem domu, s kamarády v parku?**
Ano
Ne
Nevím
Jiná odpověď – napište: ...
- 11) **Pohybuje se Vaše dítě samostatně mimo domov?**
Ano / Ne
- 12) **Co podle Vás brání samostatnému pohybu dětí (ve věku 6 – 10 let) a trávení volného času mimo domov?**
Napište: ...
- 13) **Jaké systémové řešení by podle Vás pomohlo samostatnému pohybu dětí (ve věku 6 – 10 let) a jejich trávení volného času mimo domov?**
Napište: ...

Příloha č. 2

Rozhovor s pedagogy

- 1) Působíte na ZŠ, 1. stupeň a máte na starosti děti ve věku 6 - 11 let?
- 2) Jak dlouho pracujete ve školství?
- 3) Mluvíte s dětmi o jejich volném pohybu mimo školu, kdy a při jaké příležitosti?
- 4) Domníváte se, že jsou děti v dnešní době v bezpečí, když se samostatně pohybují mimo školu?
- 5) Jaké největší nebezpečí, podle Vás, číhá na děti při jejich volném pobytu venku?
- 6) Jaká opatření byste uvítala pro zvýšení bezpečnosti dětí, při jejich volném pohybu venku?